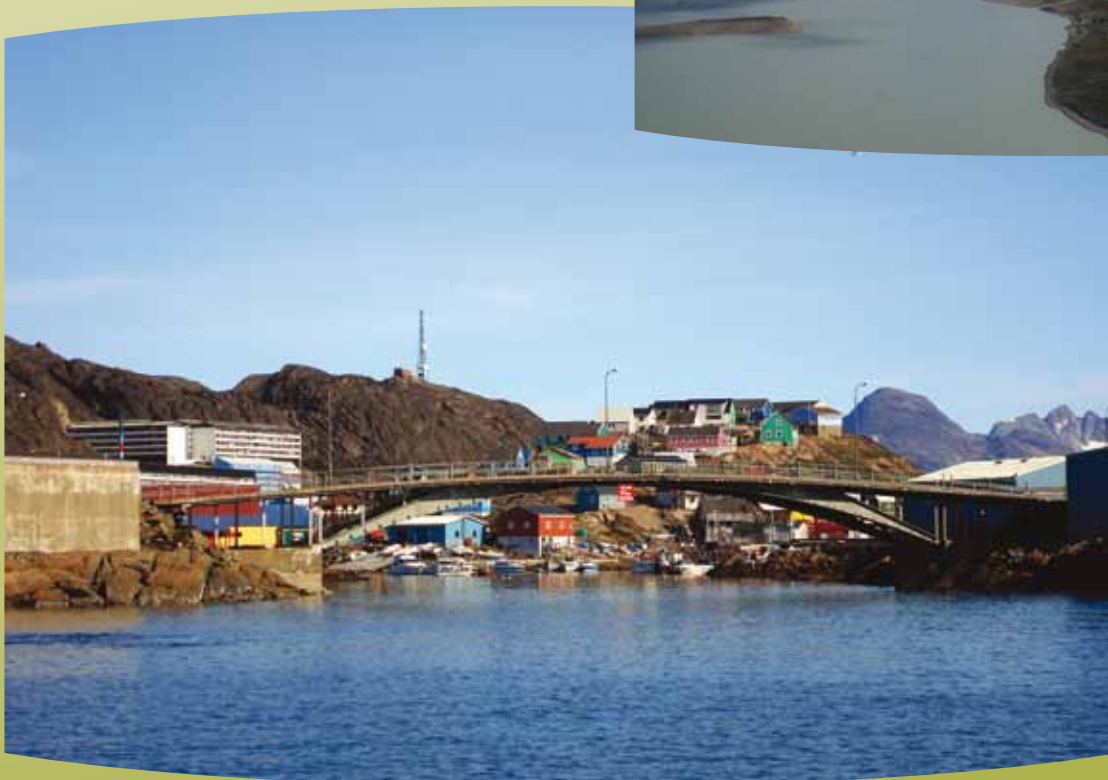

Nassuiaat

aluminium pillugu suliniutip killiffia

Siulersuisut isumaqatiginniartartullu
Naalackersuisunit toqqarneqarsimasut:
Svend Hardenberg, Siulittaasoq
Pisortaq, Nukissiorfiit
Peter Schultz
Pisortaaneq, Namminersorlutik Oqartussat
Peter Hansen
Aqutsisoqarfimmi pisortaq, Aningaasaqarnermut
Sulisoqarnermullu Aqutsisoqarfik
Steen Montgomery-Andersen
Aningaasaqarnermut pisortaq, Tele Greenland
Ole Thor Hermansen
Piffimmi pisortaq, Teknik & Miljø, Qeqqata Kommunia
Bent Sørensen
Pisortaq, Inuussutissarsiornermut
Sulisoqarnermullu Naalackersuisoqarfik
Peter Beck
Kommitteret, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik

Aaqqissuisut

Greenland Development aamma
Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik

Tamatuma saniatigut aamma ilanngussaqaarsimasut:
Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik,
Nunami Namminermit Pissutsinut Naalackersuisoqarfik

Allaaserisat, paasissutissat nutaarsiassallu uani
aaneqarsinnaapput: www.aluminium.gl

Assit takussutissiallu

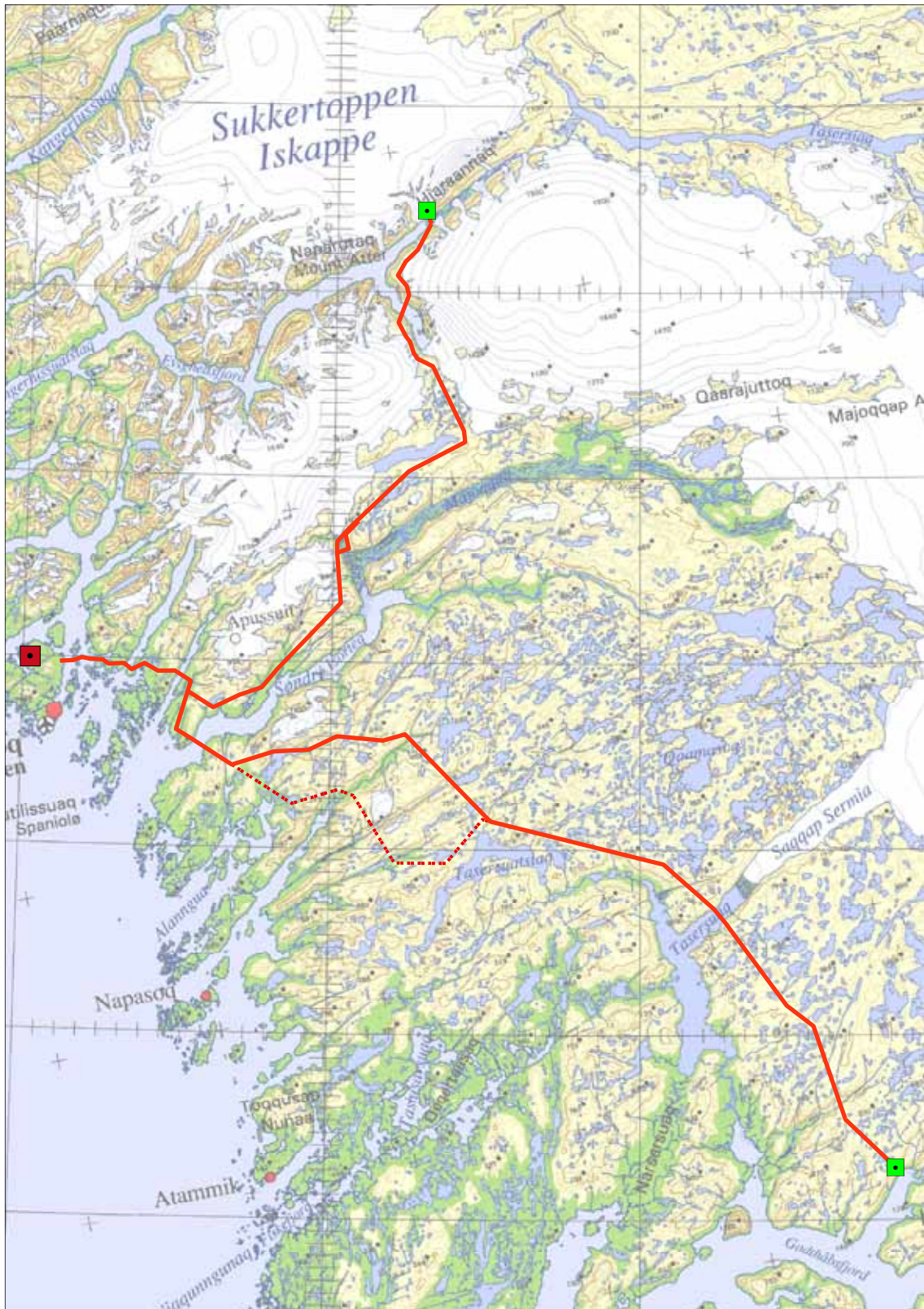
Greenland Development, Alcoa, ERM, PB Power,
GMS A/S aamma Brook Hunt

Ilusilersornera

NUI SI grafik

Nunap assinga: Aluminiumik aatsitsiviup, erngup nukinga atorlugu nukissiorfiit aammalu innaallagissap aqutissaattut inissisimaffissaattut siunnersuutit	4
1 Aallaqqaasiut	5
2 Eqikkaaneq	7
3 Alumiuliorfissamik suliniutip ineriartornera aammalu pigineqataasinnaanermut aalajangernissap ingerlanera	8
Illuatungeriit aalajangernissaanut ingerlatsinermi killiffik	8
Pigineqataasinnaanermut apeqqu	9
Suliniutip akilersinnaassuseqarnerata misissuiffigineqarnera	9
Suliniutip ineriartortinneqarneranut qanoq aningaasalersuisoqarpa?	10
Erngup nukingata innaallagissiorsinnaanermt atorneqartarnera pillugu inatsit	10
Alumiuliorneq suli pilerinarpa?	11
Alumiup akiata nunatsinni suliniummut pingaaruteqassusia	12
4 Tamanut saqqumisumik akuutitsineq	13
Nittartagaq	13
Innuttaasut Suliniut pillugu ilisimasaat isumaallu	14
5 Misissueqqissaarnerit immikkoortuisa aappaanni asimi misissuinerit	15
6 Avatangiisinut Sunniutissanik Nalillineq (ASN/VVM)	18
7 Pilersaarusionermut atatillugu avatangiisit nalilersornerat	20
Ingerlatsineq	20
Imarisaa	20
SMV tassaavoq tamanut saqqumisumik ingerlatsineq	21
SMV-p politikikkut isummorsorfigineqarnissaa	21
8 Klima	22
9 Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat	23
Ulloq manna tikillugu misissuisimanerit	23
Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat pillugit misissuinerit maanna ingerlanneqartut	23
Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinissat	23
10 Nuttarneq	24
Misissuinerit immikkoortut killiffii	24
Inernerugallartunit tigulaarinerit	24
Nuttarneq pillugu misissueqqissaarnerit ingerlateqqinneqarnissaat	25
11 Ilinniartitaaneq	26
Sanaartornerup nalaani	26
Aatsitsiviup ingerlanneqarnera	26
Suliniutit	27
12 Pisortat aluminiumik aatsitsiviup pilersinneqarnerani aningaasaliiffissaat	28
13 Inatsisinut allanut kalluaaneq	29
14 Innersuussuteqarfiit	31

Aluminiumik aatsitsiviup, erngup nukinga atorlugu nukissiorfiit aammalu innaallagissap aqutissaattut inissisimaffissaattut siunnersuutit

Ilisarnaatit

■ Nukissiorfiit

■ Aluminiumik aatsitsivik

— Pingaarnertut innaallagissap aqutissaattut siunnersuut

- - - Periarfissaasinnaasutut innaallagissap aqutissaattut siunnersuut

0 5 10 15 20 Kilomeeterit

1 Aallaqqaasiut

Uuma nassuiaatip suliarineqarneranut pissutaavoq Inatsisartut nutaat aluminiumik aatsitsiviliorinissamat suliniutip killiffianik ilisimatissallugit, tassungalu ilanngullugit politikikkut aalajangeqqaartariaqakkat assigiinngitsut suliniutip piviusunngorsinnaanissaa anguniarlugu.

Naalackersuisuni pingaartillugu isumaqarpugut suliniutip pingaarnertut periarfissiissutigigaa piujuaannartusani aallaaveqarluni innaallagissamik pilersuisinnaaneq suliffeqarfinnut iluaqutaasussamik periarfissiissutigineqassamat inuussutissarsiornikkut nutaanik periarfissiisinnaasumik. Aluminiumik kingunerisussaavaa nunatta avammut tunisartagaasa malunnaatilimmik qaffariarnissaat, aammattaaq saniatigut suliffinnik pilerinartunik taavalu piffissami sivisuumi ataavartussanik innuttaasunut neqeroorsinnaassalluni.

Aluminiumik aatsitsivik nutaaliaasoq angisoorujussuusaaq, ukiorpassuarnilu pitsaasumik ingerlasussaalluni sumiiffimmi innuttaasut peqatigalugit. Taamaattumik pingaaruteqarpoq suliniummut suleqataasut, Alcoa-kkut, Namminersorlutik Oqartussat, Qeqqata Kommunia, Maniitsumi innuttaasut nunattalu sinnerani innuttaasut, iluminni ataqpeqatigiilluni attaveqatigiittarne-rata ingerlatiinnarneqarnissaa suliniutip piviusunngoriartorsinnaanerani.

Aluminiumik aatsitsiviliorinarluni suliniut 2006-imiit ineriartortinneqarsimavoq, Naalackersuisut siuliisa Alcoa Inc. pisortatigoortumik suleqatigiisummik isumaqatigiisuteqarfimmassuk.

2006-imi nunatsinni aluminiumik suliffissuaqarneq anertunerusumik ilisimasaqarfigneqanngilaq. Tamatuma saniatigut erngup nukinga atorlugu nukissiorinissamat periarfissaasinnaasut illoqarfinnut ungasinnerusumik inissimasat ilisimasaqarfigneri annikissimapput.

Taamanili paasinarsivoq suliniut peqqissaarluni ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugu ineriartortinneqassappat misissuinerit assigiinngitsutigut ingerlanneqaqqaasasut. Taamanernilli pissutsit arlallit qulaajarneqarsimalerput:

- Tatsit sorliit misissorneqassanersut
- Innaallagiq qanoq ililluni aluminiumik aatsitsivimmik ingerlanneqassanersooq
- Aluminiumik aatsitsiviup sumiittariaqarnissaa
- Pinngortitaq, avatangiisit, peqqinnissaq itsarnitsaniillu eriagissat pillugit misissuinnissat suut ingerlanneqartariaqarnersut.

Erngup nukinganik innaallagissiorneq nunarsuarmi innaallagissioriaatsini minguinnersaallunilu ataavartuavoq, taamaattorli sapusiortarnerit malitsigisarpaat tatsit atorneqartartut imartussusaata qummut qaffatsinneqartarnerat. Taamatut kinguneqartarnera ilisimasaqarfignivarpup, erngup nukinganik innaallagissiorfimmi Kanger-

luarsunnguaniittumiit aammalu erngup nukinga atorlugu nukissiorfinnit allaniit.

Aluminiuliorfissamat atatillugu sukumiisumik uumasut, naasut itsarnitsaniillu eriagissat misissorneqarput, suliniummut sunniisinnaasut nalilersorniartarlugit.

Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (NKA) suliniummut atatillugu nunap timaani misissuinerminni nutaanik ilisimasaqalersimapput siulitta nunatanik Taser-siap aammalu Tassartuup Tasiata eqqaani atuisarsimane-rannik. Tamanna tunuliaqutigalugu NKA-p siunnersuutigaa, Taser-siap eqqaata porsarsimassutsikkut oqalut-tuassartalittut eqqissitinneqarnissaa, aammalu eqqaa UNESCO-p nunatat eqqissitinneqartussanut ilanngunneqarsinnaasut allattorsimaffiannut maannakkut siunnersuutaareernikunut Aussivissuit – Arnangarnup Qoorua-nut ilanngutsinneqarlutik

Eqqissititsineq imatut kinguneqarsinnaavoq Taser-siap erngup nukinga atorlugu nukissiorfiliorfigneqarsinnaasut atorneqarsinnaajunnaarnissaannik taamaasillunilu aluminiumik aatsitsiviliorinissamik suliniuteqarneq tungavissaarutissalluni. Taamatut ajornartorsiuteqalerneq aamma tatsinut allanut erngup nukinga atorlugu innaallagissiornermut atorneqarsinnaasunut siammaassinnaavoq. Naalackersuisut isumaqarput, eqqissitsinissamat soqutiginninnerit aammalu allatigut sumiiffinni aalajangersimasuni allatigut atuisinnaanermut missiliuinissat politikikkut missiliuinertut ingerlanneqartariaqartut, qanoq nunatta pissarititai ineriartortitsinerlu tullerii-aariffigneqassanersut.

Naalackersuisut soorunami ataqquillunnaarpaat porsarsimassutsikkut eqqaassutissanik misissuinerit aammalu piutitsinerit taamaattumillu aamma misissuinnissamat, nalunaarsuinnissamat ilaatigullu aamma tatsini erngup nukinga atorlugu innaallagissiorfiusinnaasuni porsarsimassutsikkullu eqqaassutissanik uligussaasinnaasunik nuutsitsisinnaanerit ajunngitsunik periarfissaqarnissaat. Taamaattumik Naalackersuisut susasaqarfiit assigiinngisitaartut suleqatigiitsillugit suliaqartitsippat tamakku ajornartorsiutaasinnaasut assigiinngitsut pillugit. Naatsorsuutigineqarsinnaavoq Inatsisartut inatsisaannik allannguinnissamik qanganitsanik eqqaassutissat pillugit inatsit naatsorsuutigineqarpoq Inatsisartut upernaakkut 2010-mi (UPA2010) ataatsimiinnissaanni saqqummiunneqassasoq.

Pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nalilersornerat (SMV) naammassisimalerpat Inatsisartunut aluminiuliorinissamik suliniummut allatigullu inuussutissarsiornikkut ineriartortitsisinnaanernut, Nuup Sisimiullu timaanni nunaminertani pisussani, nalilersuinerit tungavissat aappaattut atorneqarsinnaanngorlugu pigineqalissaaq. SMV naatsorsuutigineqarpoq 2009-p naalernerani naammassineqarumaartoq.

Aalajangernissamut tunngavissap maanna suliarineqarnera

Immikkut suliniummut atatillugu teknikkikkut misissuinerit 2009-p aasaanerani ingerlateqqinneqarnikuupput, misissuinerillu angusaqarfiulluarsimapput. Ingeniørit ukiap ingerlanerani paasissutissat pissarsiarineqarsimasut misissoqqissaareerpatigit immikkut ilisimasallit suliniutip akilersinnaanerani naliliilluarnerusinnaalissapput.

Aningaasaliinissamut misissuinerit, inuiaqatigiit aningaasaqarniarneranut sunniutissat politikikkullu tulleriaarinerit tunngavigalugit Inatsisartut tamakkiisumik aalajangiisinnaalissapput Namminersorlutik Oqartussat siunissami suliniummi qanoq inissisimassanersut. Atugassarititaajumaartussat eqqornerusut aluminiumik aatsitsiviup erngup nukinganik atuinermini taavalu sanaartugassat assigiinngitsut aningaasalersorneqarnissaat eqqarsaatingalugit, sukumiinerusumik suliniummi ingerlataqartut illuminni, politikikkut piginneqataanissamik piginneqataannginnissamilluunniit isummertoqareerpat, isumaqatigininniarnikkut ilusilersorumaarpaat. Taakkulu isumaqatigininniarnierit naammassereeripata Inatsisartunut akuerisassanngorlugit saqqummiunneqarumaarput.

Nassuiaammi uani anguniagaanngilaq piginnittuunissamut oqallinnissaq, tassami Naalakkersuisut 2010-mi upernaakkut Inatsisartut ataatsimiilerpata piginnittuunissamut aalajangiussassatut siunnersuutissaat utaqqimaaqqaartariaqarmat.

Kajumissaarusuppakka inuit suliniut pillugu paasisaqarnerorusuttut, matumani allaaserisami inissaqanngitsut, nalunaarusiat atuarluaqqullugit tamakkulu saaffiginnisuteqarnikkut pissarsiarineqarsinnaapput Inuussutisarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmi, Greenland Development-imi imaluunniit www.aluminium.gl-mit aaneqarsinnaallutik.

SMV-mi suliat nittartagaq www.smv.gl-imi malinnaaffigineqarsinnaapput.

Ove Karl Berthelsen
*Inuussutisarsiornermut, Suliffeqarnermut
Aatsitassanullu Naalakkersuisunut ilaasortaq*

2 Eqikkaaneq

Nassuiaammi aallartissutigineqarpoq suliniutip ullumikut killiffia, suliniutillu nunarsuarmi periarfissanut allanut sanilliullugu. Immikkut pingaarutilittut taasariaqarput aluminiup akiata piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu eqqoriarneqarnera taavalu nunatsinni suliniutigineqartup nunanut allanut sanilliulluni unammillerinnaassusaa.

Politikkikkut aalajangersaanissat tulliuuttut tassaassapput SMV tunuliaqutigalugu nunatat atorneqarsinnaanerit pisortanit najoqqutassiornissat aamma piginneqataasannaanermut aalajangiinissaq. Naalackersuisut naatsorsuutigivaat qulequttat taakku marluk annertuut pillugit aalajangernissamut siunnersuutitut upernaakkut Inatsisartut ataatsimiinneranni 2010-mi(UPA2010) saqqummiunneqarnissat.

Piginnittuunissamut aalajangernissami tunngaviit marluk pingaaruteqarluinnartut tassaapput erngup nukingata innaallagissiornermut atorneqartarnera pillugu inatsit, taannalu suliniummut piginnittuunissaq apeqqutaatinnagu tunngavioqqissaartussaavoq. Pingaarutilit aappaa tassaavoq asimi misissueqqissaarnerit inernerit, pasissutissammi taakku tunngavigalugit aalajangernissamut saqqummiussermi akit atorneqartussat pissarsiarineqartussaapput.

Innuttaasunik ataatsimiititsinerit pisarsimapput, aamma nunatta Avannaani Kujataanilu. Suliniutip nunarput tamakkerlugu attortussaava, taamaattumik oqaatigineqartariaqarpoq suliniut nunatta tamarmiusup suliniutigigaa. Innuttaasunik ataatsimiititsinerit qitiutinneqartarsimapput avatangiisit pillugit misissuinerit politikikkullu aalajangiiffissat sumut killinneri.

Avatangiisit tungaatigut Avatangiisinut Sunniutinik Naliliineq (ASN) pillugu suliniutinik ingerlatsisoqarpoq, taakunani allaaserineqassapput suliniutip sunniutigisinnasai. Ilimagineqarpoq 2010-p aallartinnerani avatangiisinut sunniutinik naliliisarneq pillugu malittarisassanik nunatsinni peqartoqalernissaa, taassumalu tungaanut nunani tamalaani isumaqatigiissutit najoqqutaralugit ingerlatsisoqarpoq.

Aammattaaq nassuiaammi pilersaarusernermut atalugut avatangiisit nalilersorneqarnerat (SMV) allaaserineqarpoq. Naatsorsuutigineqarpoq SMV-nik misissuinerit ukioq manna kingusinnerusukkut saqqummiunneqarnissat pissasoq. Misissuinerillu ilaat, aluminiumik aatsitsiviup sanaartorneqarneraniit atorunnaarneqarneranut sunniutit misissorneqarnerat (livscyklusvurdering) naammassereerpoq misissuinerimilu ilaatigut tassani takuneqarsinnaavoq suliniut klima pillugu nunarsuarmut tamarminusumut pitsaanerusermik sunniuteqartitsinissaa, erngup nukinga atorlugu nukissiorneq pissutigalugu.

NKA-p siunnersuutigisimavaa Tasersiap eqqaata porsarsimassutsikkut oqaluttuassartalittut eqqissitinneqarnissaa,

eqqaatalu Aussivissuit–Arnangarnup Qooruata UNESCO-p eqqissitinneqarsinnaasut siunnersuutigineqareersimassut allattorsimaffianut ilanngunneqarnissaa. Eqqissitineq, Tasersiap erngup nukinga atorlugu innaallagissior-nissamut atorneqarsinnaanissaanut pitsaaliorneqas-saaq taamaasillunilu aluminiuliorfissaliornissamik sulini-utip tunngavia peerneqassalluni. Taamaasilluni soqutigisat assigiinngitsut politikikkut missiliorneqartariaqassapput.

Taamaattumik Naalackersuisut susasaqarfiit assigiinngisitaartut suleqatigiitsillugit atorfilltanik suliaqartisipput, takorusullugu qanoq porsarsimassutsikkut oqaluttuassartallit eqqissitinneqartarneri pillugit inatsit, inatsisinut allanut nunatanik atuisinnaanermut tunngasunut aqqissuusseqatigiisitsinnaanerit ingerlanneqarsinnaanersoq, taamaaliornikkut politikikkut pingaarnersuinerit ataqatigiissunngortinneqarsinnaaneri inuus-sutissarsior-nikkut, avatangiisitigut, eqqissitsitsisarnerni aammalu sukisaartarneri qajassuusilluni tunngavissik-kusullugit.

Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat misissorneqarnerat, maanna inaarsarneqarpoq, takuneqarsinnaavoq suliniutip nalilinnik pilersitsiortorsinnaanera, pingaartumik suliffissanik, taamalu toqqaannartumik suliffeqarnikkut sunniutissaasinnaasut inuiaqatigiinnut ingerlateqqinneqartarneri. Maniitsumi suliffiit nutaat pilersinneqarnerisigut, sulisartuq piginnaanngorsarneqas-saaq, kisianni nunatsinni piffinni allani suliffissaaleqineq annikillineqartussaavoq, taamaalillunilu inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut iluaqutaasussaavoq. Iluanaarutissat annertuut pilersinneqarsinnaapput, apeqqu-taalluni politikikkut sinaakkutissanik pilersitsisoqarne-ratigut, sulisartut suliffiit tunisassiornerup tungaatigut ineriartorfiunngitsuniittut assersuutigalugu pisortat kif-fartuussiviutaanniittut aammalu aalisarnermik inuussu-tissarsiornerup ilaanniittut, kajumissaarneqarsinnaap-pata suliffissanut nutaanut periarfissarsior-nissaannut.

Maanna inuiaqatigiit nuttartarnerata itisiliisumik misissorneqarnera naammassingajalerpoq, misissuinerillu inernerugallagaanni paasinarsereerpoq inuit suliffissati-gut periarfissagissaarnerusunut nuukkusuttarnerat an-ertungaatsiartuq. Ilinniartitaaneq eqqarsaatigalugu su-liniut ullumikkut ilinniartitaanermut pilersaaruseriamut atasunngortinneqartariaqarpoq.

Katillugu naatsorsuutigineqarpoq 2 mia. kr. missaani Maniitsumi attaveqarnermut allatigullu sanaartugassa-nut pisariaqartinneqassasut. Taakku affaasa missat inis-sialiorner-nut atorneqartussaapput.

Nassuiaatip naggataani takuneqarsinnaavoq pisortat aningaasaliissuteqarfigilersinnaasai, Maniitsumi suliniut piviusunngortinneqassappat pisariaqartinneqalersussat tunngavigalugit. Nassuiaammi aamma allaaserineqarput inatsisit allat sunnerneqartussat imaluunniit naleqqus-saaffigineqalereersut.

3 Aluminiuliorfissamik suliniutip ineriartornera aammalu piginneqataasinnaanermut aalajangernissap ingerlanera

Nunatsinni aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsiniarluni suliniut 2006-p upernaakkuani aallartippoq. Taamanerlili suliniut Inatsisartuni marloriarluni suliarineqarnikuvoq. Siullermik 2007-imi upernaakkut ataatsimiinnermi nalunaarut, tamatumalu kingorna 2008-mi upernaakkut ataatsimiinnermi aalajangernissamut tunngavissaq.

Nassuiaammi uani siunertarineqarpoq suliniutip ineriartortinneqarnermigut maannamut killiffia tusarliutissallugu, aammalu suliniut pillugu misissuinerit suut ingerlanneqarnerisut tusarliutissallugit. Misissuinerit ilai suli ingerlanneqarput, ilaallu naammassereerlutik.

Aningaasarsiornermut misissuinerit suliniutip tamakkii-sumik sunniutissaanut atapput – suliniummut aningaasalersuinissat annertuut pisariaqartinneqartussat, aningaasalersuinerit qanoq ernialersorneqassanersut suliniutip piunerata nalaani aammalu nunatta aningaasarsiornikkut ineriartorneranut suliniutip sunniuteqarsinnaanera, pisortat aningaasaqarnerat aammalu inuttaasut inuuniarnermikkut atugarisaat.

Sulisooqarnek pillugu misissuinerit aammalu inuit peqqisusaannik illoqarfiullu ineriartortinneqarnissaanut misissuinerit immikkut attuumassuteqarput Maniitsumi aluminiuliorfiup tunisassiuernissaanut.

Ingeniørit misissuineri, avatangiisinik itsarnitsanillu misissuinerit annermik attuumassuteqarput erngup nukingatorlugu qanoq annertutigisumik innaallagissior-toqarsinnaaneranut.

Nunatsinni erngup nukingatorlugu innaallagissiorsinnaanarpaat Tasersiap atorreqarsinnaanissaanut atattillugu maannamut misissuisimanerit naammassineqarsimasut kisimik takutippaat eqqasuutissaqarsinnaaneq. Tamanna tunngaveqarpoq NKA-p misissuisimanerminassaarisat tunngavigalugit inassutigimmassuk Taser-siap eqqaata eqqissitinneqarnissaa. Taser-siap suliniutip ingerlatiinnarsinnaaneranut pingaaruteqarluinnarpoq, pisariaqarporlu suliniutip ineriartortinneqarnerata immikkoortuata pingajuanut kingulliusumullu ikaarsaanginnermi taamatut inissisimasoqalernerata arlaatigut aqqiissuteqarfigineqarnissaa.

Illuatungeriit aalajangernissaanut ingerlatsineri killiffik

Suliniutip nangittumik ineriartornissaa MOU-mik isumaqatigiissut aallaavigalugu ingerlanneqassaaq, tassa maaji 2007-imi paaseqatigiilluni Naalakkersuisut Alcoa peqatigalugu isumaqatigiissuorput. Isumaqatigiissummi nalunaarsorneqarput suliniummi suleqatigiit sutigut ilisimasani ineriartortitsisoqassasoq aammalu atugas-sarititanik aalajangersaasoqarluni. MOU-mik isumaqatigiissut immikkoortunut pingaarnernut pingasunut aggu-

ataagaapput, immikkoortut ataasiakkaat naammassine-ranni tamarmik suliniutip ineriartortinneqarnerani ingerlaqqissinnaaneranut naliliiffineqartussat. Immikkoor-toq siulleg Inatsisartut maaji 2008-mi aalajangernerati-gut naammassineqarpoq. Immikkoortup aappa naam-massineqassaaq aalajangernissamut tunngavik Inatsi-sartunut saqqummiunneqarpat UPA2010-mi. Inatsisar-tut UPA2010-mi aalajangernerat pingaaruteqartussaa-voq qanoq illua'tungeriit pilersitsinissaq sioqqullugu suliniutip ingerlateqqinneqarnerani immikkoortup pinga-juannut kingullermullu ikaarsaartoqarnissaanut.

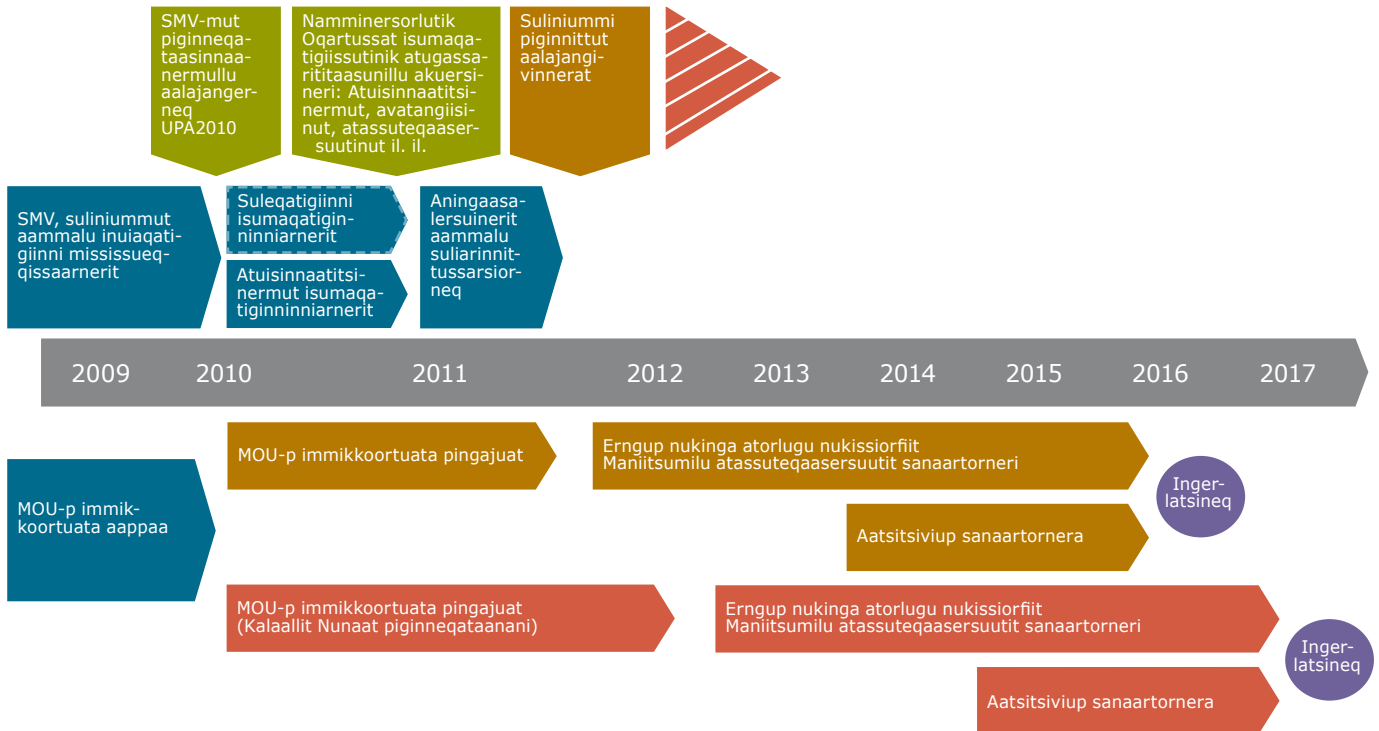
Illuatungeriit isumaqatigiissutigivaat MOU-imik isu-maqatigiissutsip immikkoortuisa aappaata naalernerani politikikkut aalajangivittoqassasoq Kalaallit Nunaat su-liniummut piginneqataassanersoq. MOU-imik isumaqati-giissutsip immikkoortup pingajuata pingaarnertut imari-vaa suliniutip inaarutaasumik ilusilersorneqarnera aam-malu akuersissutit tamarmik pissarsiarineqareersima-nissaat, taamaasippallu piginnittup/piginnittut suliniut piviusunngortissavaa-/t.

Namminersorlutik Oqartussat aalajangissappata pigin-neqataanermik tigusinariatik – taamaasillunilu aamma suliniummi qitiusut ingerlateqqinneqarnissaanut ineriartortitsineri nalorninaataasinnaasuni – taava naatsor-suutigineqarpoq Alcoa-p nammineq suliniutip inaarutaa-sumik ilusilersorneqarnissaanik aatsaat aallartitsissasut erngup nukingata innaallagissior-nissamut atorreqarnis-saanut isumaqatigiissusioreerunik. Tamanna naatsor-sorneqarsimavoq suliniutip ukiumik ataatsimik sivitsor-neqarsinnaaneranik. Alcoa-lli tamatuma kingorna sule-qatissarsior-tariaqarnissaa piffissalersuineri suli anner-tunerusumik sivitsuisoqarsinnaaneranik kinguneqarsin-naavoq. Taamatut piffissalersuisimanerimik nikititsine-rup saniatigut aamma piginneriaatsinut periarfissat mar-luk assigiinngissutai, Inatsisartut upernaakkut 2010-mi aalajangiiffigereerpatigit suliniutip ingerlariaqqinnissaa-nut sunniuteqassapput. Pissutsit tamakku Naalakkersu-isut suliniummut aqqiissuisoqarfiata siunnersortit ava-taaneersut suleqatigalugit misissussavai, taamaasillutik Inatsisartut ilisimatilluarneqassapput piginneriaatsit ta-marmik immikkut iluaqutissartai akornutissartaaluunniit.

Suliniut annertuumik siunissamullu ungasinnerusumut aningaasalersorneqarnera inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqartussaassaaq. Siunissami inuussutissarsior-nikkut aningaasalersuisarnermi atugassarititaasut, Ma-niitsup ineriartortinneqarnerata allatigullu atassuteqaa-sersuutilerinerit eqqarsaatigalugit pingaaruteqarpoq er-seqqarissunik isumaqatigiissutillortoqartarnissaa sulini-utip, Namminersorlutik Oqartussat aammalu pisariaqar-fiaticut Qeqqata Kommuniatalu akornanni. Nunatsinni isumaqatigiissutsit tamakku, nunani allanitulli Inatsi-sartunut akuerititassanngorlugit saqqummiunneqartar-nissaat innersuussutiginarpoq.

Takussutissiaq 3.1

Suliniutip siuariartornissaanut periarfissasinnaasoq

Piginneqataasinnaanermut apeqqut

2008-mi Naalakkersuisunit inassut malillugu Inatsisartut aalajangerput nunarput nammeneq erngup nukinga atorlugu nukissiutillortitsinermigut suliniummut ilaanissaminut periarfissaq atorneqassanngitsoq. Inatsisartut kisaatigaat tunngavissaqarluarlutik suliniummut tamakkiisumut piginneqataanissamut peqataassanerlutik, tassa nukissiorfinnut aatsitsivimmullu, imaluunniit suliniut tamakkiisooq nunatta avataaniit aningaasalersorneqartumit ingerlatsivimmit ingerlanneqassanersoq aalajangis-sallugu.

Misissugassat assigiinngitsorpassuit nalilersoqqaarlugit aningaasaliinissamut aalajangertoqassaaq. Alcoa-miit naliliisoqassaaq aningaasaliinermi qanoq isertitsisinaanermut periarfissaqartoqarnerisooq qanorlu nalorinartoqartiginersoq, suliniutip suliniutinut allanut sanilliullugu aningaasaliinissamut pilerinassusaa, aningaasani atorniarnissamut periarfissat, suliniutillu suliffeqarfiup ingerlatsineranut tamarmiusumut tulluunnersooq.

Namminersorlutik Oqartussat assinganik misissuissapput aalajangiinissaminut, kisianni aalajangernissaq pi-sortat ingerlatsinermi isigisariaqartagaat malinneqassapput: suliniutip nunatta karsianut inuiaqatigiillu aningaasaqarniarnerannut sunniutigisinnaasai, nunatta karsianit aningaasartuutissat tulleriiaarneqarneri aammalu aningaasarsiornikkut inissisimaneq, minnerunngitsumillu nunatsinni inuussutissarsiornermut politikikkut anguniakkat.

Piginneqataasinnaanermut periarfissat assigiinngitsut arallit piginneqataasinnaaneq pillugu UPA2010-mi aalajangernissamut tunngavissiarineqartussami itinerusumik allaaserineqarumaarput. Tassa periarfissat arlaqarput, piginneqataanani, assigiinngitsunik annertussusilinnik piginneqataalluni periarfissat. Avataaniit peqataarusuttut suliniummut aningaasaliisutut peqataarusupput. Taamatut pingasuulluni suleqatigiittoqarsinnaaneranik periarfissat ilanngullugit misissuinerimi ilaatinneqarput. Periarfissaasinnaasut assigiinngitsut atavartumik isumaqatigininniutigineqartarput Naalakkersuisut Alcoa-llu akornanni, taamaasilluni illuatungeriit tamarmik periarfissatut akuersaarsinnaasaat kisiisa Inatsisatunut saqqummiunneqassallutik.

Suliniutip akilersinnaassuseqarnerata misissuiffiqineqarnera

Piginneqataasinnaanermut aalajangernissamut tunngavissami aningaasaliinissamut toqqammavissarsiorluni misissuititsinerit takuneqarsinnaassapput, tassanilu misissorneqarsimassapput piginneriaatsit naatsorsuutigisallu tunngavigalugit suliniutip aningaasaqarniarnera. Misissuititsinernut toqqammavik Deloitte Capital Markets suleqatigalugu ineriartortinneqaaqqaarsimavoq, kisiannili qaammatini kingullerni 18-ini siunnersuisartut allat ilagalugit annertuumik ineriartortinneqaaqqissimavoq. Misissuinerit toqqammaviup maanna nunarsuatsinni aningaasarsiornikkut nikerarnerit aamma eqqarsaatigalugit takutitsisinnaalersimavoq, ukiunimi kingullerni taku-

neqarsinnaavoq nunarsuarmi aningaasarsiornikkut nikerarnerujussuaq aammalu nalilersuinermit ator neqarsinnaalluni nalorninar toqarsinnaanerani ersiutaasinnaasunik aammalu aningasalersuariaatsinut periarfissanik.

Misissuiner nut toqqammavisoq atorlugu pissutsit assigiinngitsut misissorneqarsinnaapput, tassami siunissami nunarsuatsinni suliniummullu aningaasaqarniarnerit ineriartornerit assigiinngitsut, piginneqataasinnaanermullu isikkut assigiinngitsut toqqammavigalugit misissuisoqarpoq.

Misissuiner nut toqqammaviup pitsaassusia qulakkeer neqarsimavoq suliniutit aningaasalersorneqartarnerinut aammalu aluminiumik tunisassiornermik immikkut ilisimasilinnit.

Teknikkikkut misissuinerit amerlasuut inernerit 2009-mi ukiap ingerlanerani naammassissapput, suliniutillu akilersinnaassuseqarnerata misissueqqissaarfigineqarneranun tapertaassallutik. Misissueqqissaarneq tamanna piginneqataasinnaanermut aalajangernissamut tunngavissamut pingaaruteqaateqarluarpoq.

Suliniutip ineriartortinneqarneranut qanoq aningaasalersuisoqarpa?

Aluminiumik aatsitsiviliornissamut suliniut nunatsinni suliniutini taamaattuni siullersaavoq. Aatsaat taama anertutigitisunik aningaasaliisoqarsimavoq erngup nukinga atorlugu nukissiorfissanik misissueqqissaarnernut nukinillu suliffissuaqarnermut tunioraanissamut misissuiner nut. Aatsaat ataatsimiinnermi matumani naatsorsuutigineqarpoq inatsisitigit erngup nukinga atorlugu suliffissuaqarnermut nukinnik tunioraanissamik peqalernissaq.

Naalackersuisut siulliisa aningaasartuutini avitseqatigiitarnissaq pillugu 2008-mi Alcoa-lu isumaqatigiissu siorput, imatut isumaqarpoq suliniutip ineriartortinneqarnerani suleqatigiit aningaasartuutit nalorninarsinnaasullu avitseqatigiiffigisassagaat – taamatullu ingerlasoqassaaq piginneqataasinnaanermut aalajangertoqavinnissaata tungaanut. Alcoa taamatut suliniummut aningaasalersueqataa ner migut pisortanit qularnaallisaa teqanngilaq, tassami suli erngup nukingata innaallagissiornermut ator neqarsinnaaneranut akuersissummik tunniussisoqarnikuunngimmat, aammalu Naalackersuisut taamatut akuersissutinik tunniussinissaminut inatsisitigit toqqammavissaqannginnamik.

Aningaasartuutini avitseqatigiilluni isumaqatigiissut isumaqarpoq Alcoa (aammalu suleqatigilerumaarsinnaasai) nunatta ataatsimoortuni aningaasartuutigitisimasai utertissavai, Kalaallit Nunaat aalajangissappat suliniummi piginneqataaniarnatik, taamaattorli Alcoa akuersaarluni erngup nukingata innaallagissiornermut akuersissuteqar nikkut suliniutip ingerlateqqinnissaanut toqqamma-

veqarsinnaanera. Kalaallit Nunaat aalajangissappat piginneqataarusulluni, taava Kalaallit Nunaata aningaasartuutigeriigai suliniutip ingerlateqqinneqarnerani aningaasaliissutaannut ilaariissapput.

Island-imi Norge-milu erngup nukinga atorlugu nukissiornermut misissuinerit nukissiorfinnillu pilersitsinerit kisimiilluni pisortanit aningaasalersorneqartarput. Soorlu aalajangernissamut nassuiaammi Maaji 2008-mi allaaserineqartutut taamaaliornissatsinnut nunani taakunanisulli aallaaveqarnissamut tunngavissaqanngilaq, taamaattumik suliniummi peqataavugut Kalaallit Nunaata namminerisamik periarfissai aallaavigalugit.

Ilisimasat naapertorlugit Kalaallit Nunaat tassaavoq nunarsuarmi tamani kisiartaalluni nukiit qanoq annertutigitinnaanerini misissueqqaarnerni namminersortumik aluminiuliorfissuarmik peqateqartoq, naak piginneqataasinnaanermut aammalu akuersissuteqartarnermul lunniit arlaannaatigullunniit periarfissanut taakkununga qulakkeerinissummik peqanngikkaluarluni.

Ergup nukingata innaallagissiorsinnaaner mut ator neqartarnera pillugu inatsit

Aalajangernissamut tunngavissamut pingaaruteqarluinartooq – suliniummullu tamakkiisumut – tassaavoq erngup nukinga atorlugu nukissiornermut inatsisitigit atuisinnaatitsiner mik tunniussisinnaanissamut toqqammaveqarnissaq. Atuisinnaatitaaneq suliffeqarfimmul qularnaatumik piffissami aalajangersimasumi kisermaassilluni erngup nukinganik innaallagissiornermut atuisinnaatitsissutigit qulakkeerunneqartarpoq inatsisilerinikkut aammalu aningaasaqar nikkut atugassarititat suliffeqarfimmit akuersaarneqarsinnaagunik.

Naalackersuisut siunertarivaat siunissami pinngortitap tunniussinnaasaanik nukissiorsinnaanikkut periarfissat inuiaqatigiit aningaasarsiornerannut iluaqutaanerpaallutik aammalu sulisoqar nikkut ineriartortitsiner mi ilinniar titaanikkut suliffissaqar nikkullu ataavartunik periarfissaqar nissaq eqqarsaatigalugu. Tamannalu piviusunngortinneqassaaq suliniummi ilanngunneqartut ilaatillugit isumaginninnikkut aammalu avatangiisinik qajassuussinissaq isumagalugu.

Nunarsuatsinni nunani allani erngup nukinga atorlugu nukissiorfinni annerusuni periaaseq nalinginnaanerusoq tassaavoq atuisinnaatitsissummik tunniussisar neq, tassunga ilanngullugu akileraarutit/isumalluutini ernialersuutit immikkut suliniutinut tunngatillugu isumaqatigini utigineqartarneri. Tassunga atatillugu nunat ingerlatsiffiusut isummorsorfigilluartariaqar pai aningaasalersuisup namminersortup kiallunniit eqqarsaatigeqqaartariaqagaa annertuumik aammalu siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu suliniutip matumatut ittup qanoq atugassarititai pitsaassuseqar nersut aningaasalersuisus-

samut naammaginaruunissaat aammalumi inuiaqatiinnut iluaqutaanissaat.

Nunani allani aluminiumik tunisassiorfippassuit periaasinik nutaanik ineriartortitserusuttut Kalaallit Nunaannut unammillertaapput. Tamanna peqquteqarpoq taamatut tunisassiorsinnaaneq immikkut soqutiginaateqarmat nunanut nukissiuutitigut periarfissagissaartunut. Ullumikut Island-imi aluminiuliorfinnit pingasunit aluminiumik avammut tunisassiornerat tamakkiisumik aalisakkanik avammut tunisassiornerata nalingatut annertutigilersimavoq. Sulilu aningaasalersuiffigineqarnissamut soqutiginaateqarnerat pissutigalugu maannamut pilersaarutiginetqarput aluminiuliorfiliornissamik suliniutit marluk ineriartortissallugit. Aluminiumik tunisassiorneq ullumikkut ima inissisimalersimavoq, avataasiarluni aalisarnikkut aammalu takornariartitsinikkut Island-ip aningaasarsiornikkut maannakkut qajannaraluaqisumik inissisimanerata nalaani, aningaasarsiorfigilluarnerpaasaattut.

Namminersorlutik Oqartussat Alcoa-Illu akornanni isumaqatigiissut naapertorlugu erngup nukinga atorlugu nukissiorfiliornissamut atuisinnaanissamut atugassarititaasunik isumaqatiginninniarnertit ingerlanneqassasut MOU-ip immikkoortuisa pingajuanni – tassa imatut oqaatigalugu, piginneqataasinnaanermut apeqqut aalajangiiffigineqareerpat.

Naalakkersuisut inatsisissatut saqqummiussaqaarsimapput erngup nukingata innaallagissiornermut atornerqartarnera pillugu, taamaattumik atugassarititat aammalu malittarisassat pillugit itinerusumik paasisaqarfiginiaraanni siunnersuutip atuarneqarnissaa innersuusutiginetqarsinnaavoq. Naalakkersuisut qulakkeerniarpaat pinngortitap nukissiornissamut periarfissarititai

inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut, sulisartullu iliniartinneqarnerannut suliffissaqartinneqarnerannullu annerpaamik iluaqutaanissaat.

Aluminiuliorneq suli pilerinarpa?

Misissuinerit maannamut ingerlanneqareersut tikkuusippit aluminiumik tunisassiorneq nunatsinni suliffissaqarnerup ineriartortinneqarneranut nukittorsaataallu-assasoq, soorlu Canada-mut, Island-imut Norge-mullu iluaqutaasimasoq.

Nunat tamalaat akornanni aningaasarsiornikkut 2008 tikillugu siuariartungaatsiarnerup tamatumalu kingorna aningaasarsiornikkut ajalusoornep ersarissisippaa qanoq aluminiumik pisariaqartitsineq malussajatinersoq aningaasarsiornikkut nikittarnerit eqqarsaatigalugit.

2008-mi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni aaliangernissamut tunngaviup sammineqarnerani aluminiumik pisariaqartitsineq annertusimaqaaq, tassami juuli 2008-mi aluminiumik pisariaqartitsineq annertunerpaajusimavoq. Tassa nunarsuatsinni aningaasarsiornikkut ajalusoorneq sioqqullugu. Aluminiumik pisariaqartitsineq niuernermik misissueqqissaartartunit Beijing-imi OL-ertoqarnissaanut attuumatinneqartarsimavoq, tassami Kina-mi sanaartorerujussuup kinguneranik aluminiumik pisariaqartitsineq annertoorujussuusimavoq.

Aluminiumut akigititap qaffakkiartuinnarnerani suliffeqarfiit siuttuisa misissueqqissaartartuisalu iluanaarniuteqarnissaq tunngavigalugu september 2008 tikillugu nunani tamalaani ataatsimiittarnerni oqaluuserisarsimavaat qanoq iliorluni aluminiumik pisariaqartitsineq tamaat matussuserniarlugu sukkanerpaamik tunisassiornerup allisinnegarsinnaanera.

Takussutissiaq 3.2 Aluminiup akiisa ineriartorsimaneri 2005 – 2009

US dollars/ton

Najoqqutarisaq: London Metal Exchange

Aluminiumut akigititaq juuli 2008-mi qaffasinnerpaajugami tonsimut \$3.300-qarsimavoq, Tunisassiortut ilaasa allaat ilimagilersimagaluarpaa akit tonsimut \$4.000-it angussagaat.

Aningaasarsiornikkut ajalusoornep oktober 2008-mi malunnarsilluarnerani aluminiumut akigititaq, sisak savimerngillu allat assigalugit akia sukkasooujussuarmik appariartulerpoq. Januar 2009-mi aluminiup akia apparnerpaagami tonsimut \$1.300-1.400-qaleraluarpoq. Akilulu taama appasitsigisut kingullermik 2002-mi takuneqarput, nunarsuatsinnilu aluminiumut aatsitsiviit 200 missaaniittut amerlanerpaartai ajunaaruteqarlutik ingerlapput.

Taamaattumik aluminiumut inuussutissarsiuteqartut tunisassiornertik pissutsinut ajornerusunut tulluarsartariaqarsimavaat. Aluminiumut aatsitsiviit pisoqaanerusut ilai matuneqartariaqarsimapput ingerlanniarni ajornakusooreermata - nukiiit atorineqartartut akitsorneqarmata, tunisassioriaasaat pitsaasuunngimmata anner-tuumillu nutarterneqartariaqarmata.

Tunisassiornep aluminiumut pisariaqartitsiner-mut nalimassaneqarnerata saniatigut, aluminiumut tunisassiortut suliniutit ineriartortitak misissoqqittariaqarsimavaat, suliniutillu ilai kinguartinneqarsimapput ilaallu unitsivinneqartariaqarsimallutik.

Annikillisaanerit nunarsuarmilu aningaasarsiornep iluaallakkiortulerneranut upperinnineq ilutigalugu aluminiumut tunisassiortut isumalluarneruleqqissimapput. Akit qaffakkiartulersimapput. Akit qaffakkiartornerat takuneqarsinnaavoq, Oktober 2009-ip aallartinnerani tonsimut \$1.800 missaaniissimammat.

2009-mi aluminiumut pisariaqartitsinerup apparujussuareerneratigut ilimagineqarpoq kingusinnerpaamik 2011-mi pisariaqartitsineq 2007-2008-misut annertoqatigileqqissagaa, tamatumalu kingorna ukiumut pisariaqartitsineq 3-4 pct.-nik qaffattassangatinneqarluni. 2015-illu missaani aatsitsivinnik nutaanik pisariaqartitseqqittoqalersimassaaq, aatsitsivinnik allisaanerit aningaasarsiornikkullu ajalusoornep sioqqullugu sanaartorneqalersimasut matussusersinnaajunnaassammatigu pisariaqartitsineq.

Aluminiup akiata nunatsinni suliniummumut pingaaruteqassusia

Akit nikerarnerujussuat pilersarpoq nunarsuatsinni aningaasarsiornep nikerarnera siumut eqqoriaruminaat-tarmat. Aluminiumut tunisassiortut niuerner-mi pissutsit sukkasuumik allanngorarnerannut malinnaasinnaaneq ajorput - akit qaffakkiartoraangata, aamma akit appariartoraangata, soorlu 2008-p ukiaani taama pisoqartoq.

Nunatsinni aluminiumut aatsitsiviliorniarluni suliniut ullormiit ullormut akigititaasup annertussusianut parnaarusimavallaanngilaq - tassa qaffasinnerpaajugaangata imaluunniit appasinnerpaajugaangata. Pingaarnersaavorli piffis-sami sivirusumi aluminiup akiata agguaqatigiissaarnera.

Saviminernik tunisassiortut misissuisarfiisa arlaannaan-nut attuumassuteqanngitsut ilimagaat aluminiup piffis-saq sivirusooq eqqarsaatigalugu agguaqatigiissillugu tonsimut \$2.100-2.300-qassasoq.

Inuussutissarsiutinik ingerlatsivinni tunisassiortut assigim-mik tuniniaanermi akigititaqartuni ingerlatsiner-mut aningaasartuutit annertussusaat unammillersinnaanermut pingaaruteqarnerpaasarput. Island-imi sulisunut akissarsiaritineqartut qaffasikkaluartut, pingaartumik Alcoa-p Island-ip kangiani aatsitsiviani, taava aatsitsiviit taakku tunisassiornermi aningaasartuutai tonsinngorlugu agguataarinninnermi appasinnerpaanut ilaapput. Nunatsinni aluminiumut aatsitsiviliornissamut suliniut ingerlatsiner-mut aningaasartuutaasartunut assingusumik, imaluunniit pitsaanagerusumik inissisimasinnaap-pat, suliniutip piviusunngortinneqarnissaa tunggavis-saqarluassaaq.

Kalaallit Nunaat toqqarneqassappat taava inuussutissarsiornikkut ungasinnerusoq isigalugu unammillerluarsinnaasusariaqarpoq.

Suliffeqarfiup sanaartornermi aningaasartuutaasa an-nertussusai ataavartumillu aningaasartuutit akileraarutit, akitsuutit, aningaasarsiat, atassuteqaatilersuinikkut aningaasartuutit il.il. katillugit kajuminnartuusariaqarput, aammalu suliffeqarfiup kingusinnerusuk-kut atugas-sarititamik nalorninartorsiortinneqarsinnaanera minnerpaaffissaaniittariaqarpoq.

Inatsisartut aluminiup pillugu ataatsimiittitalaata aammalu Inuussutissarsiornep, Suliffeqarner-mut Aatsitassanullu Naalakkersuisup Island-imut paasisassarsiortutik angalanerat

4 Tamanut saqqumisumik akuutitsineq

Avatangiisunut misissuinerit assigiinngitsut ingerlanneqarneranni innuttaasut ilaatinneqarnissaat pingaartinneqarpoq, tamatumalu saniatigut suliniut avammut saqqummiunneqarnissaa. Innuttaasunik ataatsimiititsisoqartarsimavoq, ilaatigut Alcoa suleqatigalugu. Tamatumallu saniatigut nittartakkat www.aluminium.gl aamma www.smv.gl aqutigalugit avammut saqqummiussarnerit ingerlanneqartarlutik, pisunullu assigiinngitsunut ilaasoqartarsimalluni. Ataatsimut isigalugu suliniut annertuumik soqutigineqarpoq aamma Maniitsup avataani. Suliniutip nunap ilaannaa kisiat sunnernaaviangi-laa, kisiannili nunarput tamakkerlugu sunnertussalugu, taamaattumik kujataani avannaanilu paasisitsini-aalluni ataatsimiititsisoqartarsimavoq.

Island ukiorpassuarni aluminiumik aatsitsiveqarnermik ingerlatsisimanermigut annertuumik ilisimasaqarpoq. Taamaattumik Island-imi misilittakkanik katersineq, Island-imumlu tikeraarluni takusaanerit annertuumik naleqartunik pissarsiffiussimapput. Suliniutummi pisortanut, suliffeqarfinnut illoqarfinnut nunaqarfinnullu sunniutisai annertunerusumik ilisimasaqarfigineqalerput.

Qeqqata Kommunia Maniitsumilu inuussutissarsiutitigut siunnersuisoqatigiit innuttaasunik eqimattakkaanik pilersitsisimavoq innuttaasut ilaatinneqarnissaat nukittorsarniarlugu. Suliniutummi ingerlatsisut marluullutik anguniagaannut tulluulluarpoq, tassami piujuartitsisumik suliniuteqarnermut Island-imi ingerlanneqarsimasoq malillugu ingerlatitsiniarnermut tulluummat. Taamatut sulianik ingerlatitsinerit siunertarivaat qularnaarniassalugu innuttaasut peqataatinneqarnermik suliniutinut immersueqataasinnaalluarnerat, aluminiumillu aatsitsivimmik pilersitsinissamut suliniutummi aningaasarsior-nikkut, inuiaqatigiit pinngortitalu oqimaqatigiissumik ingerlanneqarnissaat qajassuussilluni anguniarneqar-nissaannut peqataatinneqarnissaat.

Ukiup kingulliup ingerlanerani Sisimiuni, Maniitsumi, Nuummi, Narsami, Qaqortumi, Aasianni Ilulissanilu innuttaasunik ataatsimiititsisoqartarsimavoq. Tamatuma saniatigut Kapisilinni, Atammimi, Napasumi, Kangaa-miumilu ataatsimiititsisoqarsimavoq. Nunaqarfinni taaneqartuni ataatsimiititsisoqarqilerpat nunaqarfinni aqut-sisut ataatsimeeqatigineqassapput.

Ataatsimiititsinerit ilai avatangiisunut sunniutissanik nalilersuinerit pillugit ingerlatsisut ilagalugit ingerlanneqartarsimapput, ataatsimiinnernilu avatangiisit pillugit misissuinerit oqaluttuarineqartarsimapput, misissuisullu oqaloqatigineqarsinnaasarsimapput. Innuttaasut, innut-taasullu eqimattat ilai, soorlu piffinni inuussutissarsiu-teqartut, piniartut aalisartullu peqatigiiffiit innuttaasu-nut ataatsimiititsinerit aggersarneqartarsimapput, eqimattakkaarlunilu ataatsimiitarnernut aggersarneqartarsimallutik. Eqimattakkaat immikkut aggersarneqarsimasut misissuinerit misissuinissanullu ilanngusaqartinneqartarsimapput. Periaaseq tamanna pinga-ruteqarluinnarpoq, taamatummi oqaloqatigiinnikkut apeqqutissat, ernumassutit, ilimasuutit siunnersuutillu oqaluuserineqartarput.

Nittartagaq

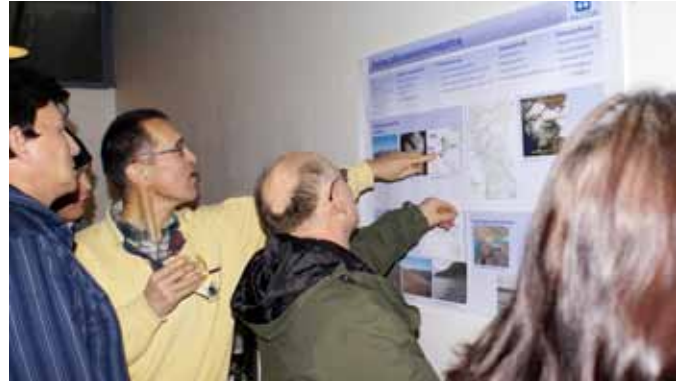
Nittartakkat www.aluminium.gl aamma www.smv.gl suliniut pillugu paasisutissanik aallerfissatut pilersitaap-put, kalaallisut, danskisut tuluttulluunniit atuarneqar-sinnaallutik. Nittartakkat taakku soqutigisaqartunut suliniutillu immikkoortuinut assigiinngitsunut malinnaa-juarumasunut imaluunniit paasisutissanik ujartuiffisatut alakkarteriffissatut pingaarnertut inissisimapput. www.aluminium.gl-imut alakkarterisartut amerliartortu-arneri takuneqarsinnaasimavoq, pingaartumik nunatta avataanit aammalu tusagassiuutit aqutigalugit arlaati-gut saqqummertoqarsimagaangat. Suliniut pillugu pa-sissutissat nalunaarusiallu nittartakkakkut saqqummi-unneqartarput.

Januaari 2009-mi Maniitsumi innuttaasunik ataatsimiititsineq

Aalisartut piniartullu peqatigiiffiik isumasioqateqarneq

Workshop-ertitsinermi eqiingasumik peqataalluortoqarnera

Innuttaasut Suliniut pillugu ilisimasaat isumaallu

2007 ukiarnerani 2008-milu Greenland Development HS Analyse suleqatigalugu innuttaasut suliniut pillugu ilisimasaat isumaallu misissortarsimavaat, misissuineru akissuteqartut 900-it sinnertuannarpaat. Misissuineru takuneqarsinnaavoq aperineqartut 90 % -iisa sinnerlugit engup nukinga atorlugu nukissiorfik suliffissuarnut nukinnik pilersuinaasap tapersorsoraat. Kisianni aamma misissuinerup 2008-mi pisup takutippaa suliniummup tapersorsuineq annikilleriarsimasoq, immaqa tamanna pissuteqarsinnaavoq misissuinerup nalaani tusagassiuutitigut piginneqataasinnaanermut tunngasut pillugit oqallittoqarsimaneq. Taamaasilluni innuttaasut suliniummup tunngatillugu isummersortarneri naatsorsuutiginneqarsinnaapput piginneqataasinnaanermut qanoq isummertoqarumaarnissaanut attuumassuteqarnissaat.

Misissuinerittaaq takutippaat innuttaasut amerlanersaasa KNR radio-miit tv-miillu paasissutissanik pingaarnermik pisartut. Taamaattumik pingaaruteqarpoq KNR-ip suliniut pillugu saqqummiussisarnissaa, tassami KNR taamaasiornermigut oqallitsitsinnaavoq suliniullu pillugu qaammarsaasinnaalluni. 2009-mi kingusinnerusukkullu ukiuni aggersuni innuttaasut ilisimasaat isumaallu misissorneqaqqissapput, misissuineru inernerit avammut saqqummiunneqartarumaarput tusagassiuutitigut suliniutillu nittartagaatigut.

Napasup Atammillu nunaqarfiini aqutsisut ataatsimeeqatiginerari

Innuttaasunik ataatsimiititsinerit takussutissiipput innuttaasut suliniut pillugu assut soqutiginnittut – sulilu annertunerusunik paasisaqarusuttoqartarluni. Apeqqutilli ilai sulik akineqarsinnaanngikkallarpur suliniutip sulineriartoqqinnerunissaa utaqqimaarneqartariaqarluni.

Qisuariaatit innuttaasunik ataatsimiititsisarnernit, innuttaasut ilisimasaasa isumaasalu misissornerinit, innuttaasunik soqutigisaqatigiinnillu toqqaannartumik attaveqateqarnikkut paasissutissat tunniunneqartut tunngavigalugit pilersaarusiortarnerut sunniuteqartarput. Taamatullu attaveqatigiissinnaanermup suliniutip ingerlatteqqinneqarnerani ingerlatiinnarneqassaaq nukittorsarneqarlunilu.

Innuttaasut ataatsimiitinneqarnerini apequtigineqakkajuttut

- CO2 qanoq annertutigisoq aniatinneqassava?
- Nunarput CO2-mik aniatitsinissamut akiliuteqassava?
- Avataaniit suliarortut qanoq nakkutigineqassappat?
- Aatsisivimmi nukissiorfinillu suliffiit pilersinneqartussat qanoq amerlatigissappat?
- Ilinniagaqarnermut piumasaqaatit suuppat?
- Inuiaqatigiinnut suliniut qanoq akeqassava?
- Attaveqaatit inissallu qanoq allannguuteqassappat (illut, aqquserngit il. il.)
- Maniitsoq engup nukinga atorlugu nukissiorfitaanit innaallagissamik kiassarnermillu pilersorneqassava?

5 Misissueqqissaarnerit immikkoortuisa aappaanni asimi misissuinerit

Aalajangernissamut tunngavissatut maaji 2008-mi Inatsisartunut saqqummiunneqartumi oqaluuserineqartumilu, suliniutip annertussusaa allaaserineqaaqqissaarsimavoq. Erngup nukinga atorlugu nukissiorfissat periarfissagissaartuni sumiiffinni marlunni ingerlanneqassapput, tassalu Tasersiami Tarsartuup Tasianilu (aalajangernissamut tunngavimmi taaneqarsimasoq "Imarsuup Isua"). Aamma Inatsisartut suliniummit innersuussutigineqarsimasoq malillugu aalajangiuppaat, Maniitsumi siunnersuut C aallaavigalugu aluminiumik aatsitsivimmik sanasoqassappat inissiisoqassasoq.

Tabeli 5.1
Misissueqqissaarnernut suliniutip ataatsimut aningaasartuutai

Ineriartortitsilluni alloriarnerit 1-2 (2007/08)	71 mio. kr.
Alloriarneq 2 - nanginnera (missinger-suutit 2009)	128 mio. kr.
Ineriartortitsilluni alloriarneq 3 (2010/11)	?
Nunatta aningaasartuutai tamakkiisut (50 %)	99,5 mio. kr.

Inatsisartut aalajangerniariartullu suliniummiit misissueqqissaarnerit annertuut aallartinneqarput, pingaarnertullu tatsit atorineqartussat nukissiorfinniillu Maniitsup tungaanut innaallagissap aqutissai misissorneqarput. Asimi misissuinerit augusti 2008-mi aallartinneqarput, taamalu kingusitsigisumik aallartinneq silarluttarnerillu pissutigalugit misissuinnissamut pilersaarutit ilaannai 2008-p aasaanerani ingerlanneqarput. Illuatungeriit 2008-mi tamarmik 64 mio. kr.-inik ataatsimoorullugu aningaasartuutissanut immikkoortitsimapput, kisianni taakkunanit 128 mio. kr.-nit taamaallaat 71 mio. kr.-it atorineqarput.

Misissuinerit ingerlateqqinneqartariaqarsimapput, tatsit nukinnik qanoq annertutigisunik pilersitsisinnaanerat sanaartornissamullu aningaasartuutissat qularnaannerusumik eqqoriarneqarsinnaaniassammata. 2009-p aasaanerani asimi misissuinerit ingerlateqqinneqarput, ukiaq mannalu misissuinerit inerneru iluarisimaarnarluinartut pissarsiarineqarsimapput.

Asimi misissuinerit paasissutissat pissarsiarineqartut ingeniørninit arlalinnik nalunaarusiornikkut misissueqqissaarneqassapput, nalunaarusiallu tunngavigalugit sanaartornissamut akit eqqoriakannerneqarsinnaalissapput:

- Erngup nukinga atorlugu nukissiorfiit, innaallagissap aqutaata aluminiumillu aatsitsiviup sananeqarnissaannut aningaasartuutissat
- Tatsini sapusiornerit portussusaat, tatsillu atasungortinnissaanut ikerasaliørnerit sullorsuillu annertussusaat tunngavigalugit nukit qanoq annertutigisut pilersinneqarsinnaanersut
- Kallerup innerata aqutissaanut siunnersuusionerq
- Sanaartugassat annertussusissaat sanaartornerullu sivilissusissaa

Misissuinerit avatangiisit pillugit malittarisassat

Misissuinnissat piareersarneqarneranni suliniummik ingerlatsisut Avatangiisinut aqutsisoqarfillu suleqatigiilluarnert iluaqutaalluarpoq.

Allaffissornikkut avatangiisit pillugit akuersissutinik tunisarsanerup oqilisarneqarnissaa malittarisassanillu aalajangersimasunik peqalernissaq anguniarlugu Nunami Namminermi pissutsinut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik misissuinerit avatangiisit pillugit ilitsersutinik saqqummer-sitsissaaq.

Misissuinerit suliffeqarfiit nunatsinneersut nunattalu avataaneersut suleqatigalugit ingerlanneqarput, pingaartumik amerikameersut, canadameersut islandimeersullu suleqatigineqarsimapput. 2008-mi ataatsimoorullugu aningaasartuutit affai sinnerlugit suliffeqarfinnut ingerlatsivinnullu nunatsinneersunut atorineqarput. 2009-mili naatsorsuutigineqarpoq nunatsinniit suliffeqarfinnut aningaasartuutit peqataassutaat annikinnerussasoq, tassami paasissutissanik pissarsiarineqarsimasunik misissuinerit immikkut ilisimasalinnit suliarineqartussammata. Ingeniørinillu ingerlatsiviit tamakkuninnga suliaqarsinnaasut nunatta avataaniimmata.

Teknikkikkut suliniummik aqutsisutut inissinneqarsimapput Amerikami ingeniørninit ingerlatsivik PB Power, taanna nalunaarusiat ingerlanneqarnerinut akisussasuuvoq. Nalunaarusiallu taakku tunngaviusussapput erngup nukinga atorlugu nukissiorfissanut sanaartornissamut aningaasartuutissat nalilerneqarnerannut.

Teknikkikkut misissuinermit pilersaarut

Qillerinerit

Putut 10 meteriniit 400 meterit sinnerlugit itissusilinnik (putut diameterii 20 cm. missaaniissimapput) qillerneqarsimapput erngup nukinga atorlugu nukissiorfissat inissisimaffissaasa nalaanni. Qilleriffigineqarsimasuni kissarneriorneq aammalu qaarsup toqqamaviusup qanoq issusia uuttortarneqarsimapput. Naqitsineq annertoq atorlugu putut imermik immerneqarsimapput misissorniarylugu qaarsaq qanoq allannguajaatsiginersoq. Taamatuttaaq aamma tatsini erngup kuunnissaannut imermik isaatsitsivissaata nalaanni itisuumik qillerisoqarsimavoq. Qillerinerit annikinnerusut sapusiorfissat nalaanni aamma ingerlanneqarsimapput qaarsup sananeqaataa misissuiffiginiarlugu aammalu nunap ilua qeriuannartup ukiuuneranilu issiup sunniutigisartagai pillugit misissoqqisaarumallugit. Taamatuttaaq aamma ujaraaqqanik allanillu sapusiassat sanaartorneqarnissaanut atorneqarsinnaasunik misissugassanik piiasoqalaarsimavoq.

Maniitsumi aluminiuliorfissap inissisimaffissaata nalaanni aamma 10 meteriniit 25 meterit missaanni itissusilinnik qillerisoqarsimavoq qaarsaq misissorusullugu. Taamatuttaaq aamma sineriaani umiarsualivissap inissisimaffissaata nalaanni qillerisoqarsimalluni.

Tatsit kangerluillu naqqisa nalunaarsorneqarneri (bathymetri)

Asiaq suleqatigalugu tatsit itissusai nalunaarsorneqarput, nukissiorfissat sineriaanni aammalu nunavimmiit Maniitsup tungaanut ikerasaap itissusai, taavalu aamma tatsit aluminiuliorfissap eqqaani tatsit imeqarfiusinnaasut.

ASN – Avatangiisinut Sunniutaasinnaasut Naliliiffigineqarneri

ASN-inut atatillugu misissuinerit ingerlanneqartarnerinut najoqqutassiat malittaralugit aasaq manna tunngaviumik misissuinerit ingerlanneqarsimapput, imatut paasillugu: inuit peqqissusaannik misissueq-qissaarnerit, isumaginnikkut atugassarititat, piorsarsimassutsikkut eqqaassutissat sumiissusersineri, piffiit naggorissusii aammalu immikkut eqaluit aammalu tuttut misissuiffigineqarneri. ASN-mut ingerlatsineq pillugu annertunerusumik kapitali 6-imi atuagaqarsinnaavutit.

Asimi misissuinerit allat

Tatsit erngup nukinga atorlugu nukissiorfiliornissamut atorneqartussat qanoq kuutsigineri, erngup kiasusiata uuttortarneri, sisoortoqarnissamut navianaatit, nunaviup Maniitsullu akornatigut immap sikusarsinnaanera, innaallagissap aqutissaanni piffinni aalajangersimasuni anorimik sermernarneranillu uuttortanerit, ujaqquarivissaqqissunik toqqaanerit misissuineerarpasullu suliniutip ilusissaanut tamarmik paasisimasaqarnerulernissamut pingaaruteqartut.

Qillerinissamut qillerutit piareersarneqarneri Tasersiallu eqqaani qillersimasat qaqqarneqarsimasut

6 Avatangiisinut Sunniutissanik Naliliineq (ASN/VVM)

Suliniummot atatillugu Avatangiisinut Sunniutissanik Naliliineq ingerlanneqassaaq, ulluinnarni taaneqartartut 'ASN/VVM'. Misissuinerit suliniutip sunniutigiumaagasaanik takutitsissapput. Sunnigassat makku misissorneqassapput, avatangiisit, pinggortitaq, inooqatigiinnikkut peqqissutsikkullu pissutsit. Sanaartortitsisup pissusaaffigaa misissuinerit ingerlatissallugit akilissallugillu, misissuinerillu naammassineqarpata ataatsimoortillugit nalunaarusiannngortinneqarnissaat. Nalunaarut tusarniaassutigineqareerpat pisortanut akuerisassanngorlugu nassiuqqassaaq. ASN/VVM-ip pingaarnertut makku misissussavai:

- Suliniutip avatangiisinut sunniutigisinnaasai tikkuartorlugit nalilersorlugillu
- Takutissallugu sunniutaasinnaasut qanoq annikillisarneqarsinnaanersut aamma/imaluunniit pinggitsoortinneqarsinnaanersut
- Suliniutip naammassineqarnera allaaserissallugu, qanoq misissuisoqartassava qanorlu akulikitsigisumik misissuinerit ingerlanneqartassappat, iluarsasseqqinneq – ingerlatserernerup kingorna avatangiisit qanoq qimanneqassappat
- Qularnaassallugu suliniutip avatangiisiminut tulluarnissaa
- Misissuinerit naliliinerit avammut pisortanullu saqqummiutissallugit

ASN/VVM-imut atatillugu eqaluit pinnguutaannik misissuinerit aamma ilaapput

Nunatsinni ASN/VVM pillugit misissuinerit inatsisissaq malittarisassallu maanna ineriartortinneqarput, 2010-milu naammassineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Alcoa Avatangiisinut Aqutsisoqarfillu isumaqatigiissuteqarfignersigut utaqqiisaagallartumik nunani tamalaani periusissatut akuerineqarsimasut malinneqarput:

- EU-mi ASN/VVM-inik misissuinerit malittarisassiat
- Nunani issittuni ASN/VVM-inik misissuinerit malittarisassiat (Issittumi Avatangiisit illersorneqarnissaat pillugit iliuusissat)
- Verdensbank-ip avatangiisit pillugit ingerlatsinerit inatsisiliai malittarisassiaa
- Internatioanal Finance corporation (Nunani Tamalaani Aningaaseriviit Kattuffiat) ingerlatsinissamut periusissatut aalajangersagaat

Tamatuma saniatigut suliniummot atatillugu misissuinerit nunani tamalaani isumaqatigiissutit 26-it malillugit ingerlanneqassapput.

ASN/VVM-inik ingerlatsinissamut atatillugu misissuiffissat tusarniaassutigineqarnikuupput, Sisimiuni, Maniitsumi Nuummilu januar 2009-mi innuttaasunik ataatsimiititsinerit saqqummiunneqarnikuullutik. Ataatsimiititsinerit innuttaasut periarfissinneqarsimapput suliniut misissuinerit pillugit annertunerisumik apequteqarsinnaanermut, aammalu allannguutissanik ilassutissanillu siunnersuuteqarsinnaanermut. Misissuinerit Namminersorlutik Oqartussat ataanni naalakkersuisoqarfinnut aamma tusarniaassutigineqarnikuupput.

ASN/VVM-inik ingerlatsineq immikkoortunut tallimanut agguataarneqarnikuuvoq. Immikkoortuni tamani eqimattat aamma innuttaasut suliniummot atatillugu soqutigisaqarsinnaasut tamarmik peqataatinniarneqartarput.

Misissugassat annertussusaallu allaaserineqarnerat

Misissuinerit asimilu misissuueqqissaarnerit

Sunniutissat nalilerneqarnerat aqutsinissamullu pilersaarutit

Nalunaarusiassatut missingersuutip avammut saqqummiunneqarnera

Akuersissummik tunisineq atuutsitsilernerlu

Immikkoortumi misissuiffiusumi pinngortitamut, avatangiisinut, qanganitsat, peqqinnissamut inooqatigiinnerlu pillugit misissuisoqassaaq. Anguniarneqarpoq sunniutissat ullumikkullu pissutsit allaaserineqarnissaat, tassa suliniutip aallartinnginnerani. Misissuinerit 2009-p ukiaani naammassineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Immikkoortup aappaani allaaserineqassapput suliniummit sunniutissat, qanorlu sunniutissat annikillisarniarlugit iliuuseqartoqarsinnaanersoq. Naggataatigut avammut saqqummiussisoqassaaq, inerniliinermilu kikkut tamarmik ilaatinneqassapput, soorlu innuttaasunik ataatsimiititsinikkut. Tamanna pereeriarpat nassuiaat pisortanut akuerisassatut nassiuuneqassaaq.

ASN/VVM-inik misissuinerit pisortanit akuerineqassappata sunniutissanut annikillisaanissamut iliuusissat ilanngussuunneqalissapput, soorlu misissueqqittarnissamut pilersaarusiortoqassasoq, sanaartornermi ingerlatsinermilu malittarisassaliortoqarlunilu. Pilersaarutit taakku akisussaaffillit suleqatigalugit suliarineqassapput. Suliniutip piviusunngortinneqareerneratigut arlalippassuartigut misissuisoqartuassaaq.

Aluminiumik aatsitsivissap umiarsualiviullu inissisimaffissaannut siunnersuutigineqarnikoq Maniitsumi Kangerluup eqqaa

7 Pilersaarusionermut atatillugu avatangiisit nalilersornerat

Pilersaarusionermut atatillugu avatangiisit nalilersornerat (SMV) aallartinneqarpoq april 2007-imi. SMV-mi aaqquissuussinerimi aqutsisoqarfeqarpoq, arlalinnillu suleqatigiissitaqarluni.

Ingerlatsineq

SMV-mi nalunaarusiat pingasuusut immikkoortinneqasapput:

SMV2007: December 2007-imi SMV pillugu nalunaarusiaq siullesq (SMV2007) tusarniaassutigineqarpoq 15. Januar 2008 tungaanut. Aamma nunap immikkoortuinut sunniutissat suussanersut paasiniaarlugit isumasioqatigiinneqarpoq nunatta avataanit ilisimatuut ilagalugit.

SMV2008: Tusarniaanermiit paasisat tunngavigalugit SMV (SMV2008) iluarsaateqqitaq februaarimi avammut saqqummiunneqarpoq. SMV taanna Inatsisartut aalajangiinissaminut tunngavissaanni ilaatinneqarpoq. Tassanilu oqaatigineqarpoq 2009-ip tungaanut piffiit ilai misissuqqissaarneqartariaqartut.

SMV2009: SMV inaarutaasoq (SMV2009) 2009 naangalernerani avammut saqqummissangatinneqarpoq.

Imarisaa

Pinnngortitaq: Piffinni uumasut pillugit paasisutissanik katersinerit DMU suleqatigilluinnarlugu ingerlanneqarput. Tamatuma saniatigut SMV Alcoa-lu suleqatigiillutik misissuinerinik nutaanik ingerlatsipput. Taakkununga ilaavoq tuttu 40-t satellit-imut attavilerlugit malittarineqarneri.

Avatangiisit: Avatangiisit pillugit misissuinerit Avatangiisinut Sunniutissat Nalilersorneqarnerilu (ASN/VVM) imminnut tapertariikannerlutik ingerlanneqarput.

LCA: Immikkut naliliinermik ingerlatsisoqarsimavoq, taannalu taaneqartarpoq nunatsinni aluminiumik tunisassiornissaq pillugu LCA (aallartinnermiit uninnissap tungaanut naliliineq). LCA-li taanna CO₂ immikkut sammisimavaa. Naliliinermi inerneruvoq nunatsinni aluminiumik aatsitsivik erngup nukinganiit nukinnik tuniorarneqartup, nunarsuarmi aatsitsivinnit allanit annikinnerarsuarmik aniatitsissasoq. Misissuinerimi naliliisoqarsimavoq nunatsinni aniatitsinerup marloriaatinngortinneqarnerata illuta tungersisagaa, aatsitsiviup nunami allami sananeqassagaluarpat aniatitsinissaagaluaq nunarsuarmi ullumikkut aniatittagaata pingasoriaataaniit aqqaneq marloriaataa tikillugu aniatitsinermik annikilliliisoqassasoq.

Peqqinnissaq: SMV2008-mi ujartorneqarsimavoq nutaanik peqqinnissaq pillugu misissuisoqassasoq. Taamaatumik 2009-mi inuit peqqissusaannik misissuinnissamut iliuusissamik sanasoqarsimavoq misissuisoqarsimalluni-

lu. Ukiullu arlalinniguit qaangiuppata misissuisoqassasoq, misissuieqqinnermi takuneqarsinnaassasoq inuit peqqissusaat pitsaanerulersimanersoq ajornerulersimarsorluunniit.

Nunap immikkoortui: SMV2008-mi ujartuisoqarsimavoq aluminiumik aatsitsiviliorniarnermi nunap immikkoortui pillugit misissuisoqarnissaanik. Tamannalu tunuliaqutaralugu inuit nuttartarnerat misissuiffigineqarsimavoq, nalunaarusiami kingusinnerusukkut tamanna eqqartorneqassasoq. Misissuinerinut SMV ingerlatsisut pingaarnersaasa ilagisimavaat.

Piorsarsimassuseq: NKA-p inatsisitigut piunasaqaataasutut itsarnitsanik misissuieqqissaarnerit ASN/VVM-imut atatillugu ukiut kingullit pingasut atorlugit misissuinitik ingerlassimavaat. Pingaarnertut misissuiffigisimavaat piffiit Tarsartuup Tasersuaq (Nuup Kangerluata avannaatungaani) aammalu Tasersuaq (Kangerlussuup kujataani) eqqaani annermik misissuinitik ingerlassimavaat, tassaappullu taakku tatsit erngup nukinga atorlugu nukisiorfiliornissamut erngup tatsini qaffannerisigut imermik pilersuisussat.

NKA maaji 2009-imi nalunaarusiaminni inerniliisimapput, misissuinerit malitsigisaannik Kalaallit Nunaanni inoqarneq pillugu oqaluttuarisaanermi paasisanik nutaanik peqalersimallutik. Pingaartumik Tasersuaq eqqaani tatsit killingini piorsarsimassutsikkut eqqaassutissat 300 sinerlugit nalunaarsorneranni ersarissisimavoq piorsarsimassutsikkut immikkuullarissuqarnera, kalaallinut pingaaruteqaannangitsoq, nunarsuarmioqatigiinnullu aamma pingaaruteqartoq. Piorsarsimassutsikkut kingornussassat eriagisariallit annertuunik imaqarput, nunarsuarmiut oqaluttuarisaanerannut aammalumi inoqarneranik oqaluttuarisaanermi issittumi piniartut pilisartullu oqaluttuassartaannik. Taamaattumik NKA-p inassutigivaat Tasersuaq eqqissitinneqassasoq piorsarsimassutsikkut oqaluttuat pillugit Kulturikkut eriagissassat eqqissimatitaanerat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 18, 19. november 2007-imeersoq tunngavigalugu. Eqqissimatitsinissaq inassutigineqarpoq piorsarsimassutsikkut kingornussassat eriagisariallit uppernarsaatissartaasa inarlerneqarsinnaanerat pinaveersimatinniarlugit.

NKA-p ilanngullugu inassutigivaat, piffiup nunarsuarmi piorsarsimassutsikkut eqqissimatitanut ilanngunneqarnissaa, taamaaliornissaq pisinnaavoq maannakkut UNESCO-mut eqqissimatitassatut siunnersuutaareersimasut Aasivissuit – Arnangarnup Qooruanullu ilanngunneqarnerisigut.

NKA SMV-mut atatillugu 2009-mi aamma asimi misissuinerit isumagisimavai piniartut akornanni Maniitsup Nuullu timaanni nunavimmik atuisarnerat pillugu aammalu sisinnerusukkut oqaluttuarisaanermi qanoq nunavimmik atuisoqartarsimanerat.

Qanganitsanik misissuinerit tamarmik ASN/VVM-inik misissuinerit ilagaat. Kisiannili SMV 2009-mi asimi misissuisimavoq, Maniitsup timaani piniartut nunatamik atuisarsimanerannik atuisarnerannillu.

Qaleriissaaraluni: SMV2008-mut atatillugu misissuinerit Tasersiap eqqaa qaleriissaaraluni misissueqqisaarfigneqarpoq. Tassa nunatami tassani ima paasilugu, isiginnaariaatsit assigiinngitsut atorlugit misissuisoqarluni. Qaleriissaaraluni misissuinerit 2008-mi naammassineqarput.

SMV tassaavoq tamanut saqqumisumik ingerlatsineq

SMV-mik ingerlatsinerit pingaarluinnartutut isigineqarsimavoq misissuinerit paasisat ingerlateqqinneqartarissai. Anguniakkallu ilagilluinnarsimavaat ingerlatitseqqittarnerit internetikkut pisarnissai. Paasissutissat pisarsiarineqarsimasut ilarpassui NunaGIS-ikkut saqqummiunneqarsimapput (www.nunagis.gl). Tamatuma sania-tigut SMV nammineq nittartagaqarpoq. Nittartakkami SMV pillugu immikkoortut tamarmik nassuiaatillu tunuliaqutaasut aaneqarsinnaapput (www.smv.gl).

SMV pillugu ingerlatsinerit innuttaasunik ataatsimii-titsisoqartarpoq, innuttaasut paasisimasaat suliamut ilaatinneqarniassammata.

SMV-p politikkikkut isummersorfigineqarnissaa

NKA-p tungaanniit itsarnitsalerinikkut aammalu piorsar-simassutsikkut oqaluttuarisaanerup tungaatigut nutaa-nik ilisimasaqalersimaneerit aallaavigalugit inerniliinerit ima soqutiginaateqarput immikkut politikkikkut SMV sin-nera ilanngullugu isummersorfigineqartariaqarlutik.

SMV2009 naatsorsuutigineqarpoq decembari 2009-mi naammassissasoq. Tamatumap kingorna SMV tamanut saqqummiunneqassaaq januaari 2010-p qeqqata missaan-ni innuttaasunik ataatsimii-titsinissaq naatsorsuutigine-qarpoq. Taamaasillunilu SMV2009 naqqissugaq febru-aarip aallaqqaataani 2010 naammassissalluni.

Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallanermullu pi-sortaqarfiup naatsorsuutigivaa SMV2009 tunuliaquti-galugu aalajangernissamut tunngavissamik saqqummi-ussisoqarnissaa, taamatullu naatsorsuutigineqarpoq UPA 2010-mi immikkut aalajangiiffisassatut saqqummiussi-nissaq, taamaattorli aluminiuliorfiliorneq pillugu sulini-ummut attuumassuteqartuulluni.

Ullumikkut nalinginnaavoq aluminiumik tunisassioortut CO₂ -mik aniatitsinissamut akuersissutinik pisiaqartannginnerat. Kisianni sulii ilisimaneqanngilaq 2012-imi Kyoto-mi isumaqatigiissutip naareerneratigut qanoq pisoqassanersoq. Ilimagineqarporli decembari 2009-mi København-imi Kyoto-mi isumaqatigiissutip taartissaa isumaqatiginninniutigineqassasoq, ulluinnarni ataatsimiinnissaq taaneqartarpoq COP 15.

Danmark nunarput sinnerlugu isumaqatiginninniartussaavoq, ataatsimiinnermut aqqissuisuunermi saniatigut. Nunatsinniit piunasaqaataavoq isumaqatigiissummi nutaami nunarput ineriartornissaminut periarfissinngassasoq.

Nunatsinni aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsisoqarpat nunatta CO₂ -mik aniatitsinera annertuserujussuassaaq. Qulaani aluminiumik aatsitsiviup aallartinneeraniit uninissaata tungaanut naliliinermi taaneqareersutut, nunatsinni aluminiumik tunisassiornissaq CO₂-mik annikinnersumik aniatitsinissamik kinguneqassaaq, pilersaarutitut allanut sanilliullugu. Nunarsuaq tamakkerlugu aniatitsinnaanermik killilersuisoqalernissaa nunatsinni suliummut iluaqutaaginnassaaq, kisiannili nunani allani aatsitsiviliorniarluni suliniutit pilersaarutigineqartut aniatitsinissamut killilersuiffiit avataaniittussaapput. Suliniutinilu taakkunani ikittuinnaat nukissiutinut piujuaannartuniit innaallagissiamik tuniorarneqassapput, amerlanerilli nukissiutinut aamarsuartortunit gassitortunilluunniit innaallagissiamik pilersorneqassapput.

Nunatsinni aluminiumik aatsitsiviliorniarluni pilersaarut CO₂-mik aniatitsinermut killilersuinermit ilaatinneqassapput, suliniutillu allat aamarsuartortunit gassitortunillu nukissiutinut pilersorneqartut ilaatinngit (nuna pilersitsiffissaq gassinik aniatitsinissamut killilersuiniarnermut ilaangitsuniittut), kingunerissavaa killilersuinerup ikummatissamik nukissiortut iluaqusiinnassavaat.

EU klima-mut politikkaa annikillisaanissamik anguniagaqisup taamaattoqarnera aamma ilisimaaraa, pitsanngorsaanissarlugu sulissutiginiarlugu immikkut akuersissut nukissiutinut ataavartunut attuumassuteqartoq aamma akuersaarsimavaa, tassamigoq pingaaruteqarpat pitsanngorsaanerit tamarmik anguniarneqassasut gassinik silaannarmut kissatsitsiartortartunik aniatitsinert nunarsuarmi piffiit ilaaniit piffinnut allanut nuuginarneqartassammata. EU-mi tamanna nalinginnaasumik taaneqartarpoq 'kulstoflækage', tamannalu pinngitsoortinniarneqarpoq. Tamanna ima paasisariaqarpoq, suliffeqarfiit aamma/imaluunniit suliffissuit nunanut allanut aniatitsinermik killilersuinngitsunut nuuginnasammata. "Taamaasiortoqarpammi nunarsuatsinni aniatitsineq annertuneruliinnassaaq, avatangiisinullu pitsaasumik sunniuteqassanani"¹. Nunanilu tamalaani iluaqutissaasinnaasut ilisimaneqarput taamaattumillu akuersaartoqarpoq nukissiutinut ataavartut atorlugit suliffissuit nukinnik annertuunik pisariaqartitsisut tuniorarneqarnissaat, soorlu nunatsinni tamanna periarfissaqarpoq.

Decembarimi klima pillugu Københavni ataatsimeersuartoqareerpat paasinarsissaaq klima pillugu isumaqatigiissummi aluminiumik suliffissuaqarneq siunissami qanoq isikkoqartitsissanersoq. Naalakkersuisut anguniarpaat klima pillugu isumaqatigiissutissaq suliummut ajoqutaananilu iluaqutaassanngitsoq, imaluunniit isumaqatigiissut suliffissuaqarfiit nukissiutinut piujuaannartunut atuisunngornissaat aqutissiuunneqassasoq, soorlu erngup nukingata atornissaanut.

¹ EU Kommissionen MEMO/08/35 – EU Kommission-ip aniatitsinissamut niuersinnaanermik periarfissat pillugit apersorneqarnerat kommissionillu akissutai

9 Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat

Aluminiumik aatsitsivimmik tassungalu atasunik erngup nukinga atorlugu nukissiorfinnik sanaartornissaq aningaasaqarniarnermut tamarmiusumut pisortallu aningaasaqarnerannut annertuumik sunniuteqassaaq.

Aluminiumik ingerlatsivik aallartinneqassappat pisortat akileraarutitigut akitsuutitigullu isaatitsissapput. Aluminiumik aatsitsiviliorniarluni suliniutip aningaasaqarnikut sunniutissai sulii amerlanerupput. Suliniutip sulisoqarneq annertuumik sunniuteqarfigissavaa, soorlu aamma suliffeqarfiit allat sulisoqarnerulernerisigut akileraarutitigut isaatitsisoqarnerulissasoq. Kisianni aamma pisortat aningaasartuutaannut sunniuteqarumaarpoq, soorlu aamma nunatta tunisassiaanut nunattalu avammut tunisassiornerata tunisassianillu eqqussuineranut oqimaaqatigiissaarineranut sunniuteqarumaarpoq.

Sanaartornerit pisortanit aningaasaliiffigineqartussat ukiut tulliuuttut ingerlaneranni atorfissaqartinneqartuninnaq atorneqarnissaat ilimagineqarpoq. Sukangasumik tulleriiaarinissaq pingaarluinnarpoq, pisortat aningaasaataat pitsaanerpaamik atorneqarnissaat anguniarlugu, piffinnilu ataasiakkaani sanaartortut suliaasaqarpallaalernissaat angunaveersaarniarlugu, aammalu suliffeqarfiit nunatsinniittut sanaartornermik ingerlataqartut sanaartugassarpassuarnut tiguisinnaanerannut unammillersinnaatinniarlugit. Sanaartornissamut misissuinerit maannakkumut annertunerusumik Maniitsup allisarneqarnissaanut sanaartugassallu suunerinik misissuinerusimapput. Inuussutissarsiutit aalajangersimasut kattuffii kommunillu suleqatigalugit misissuisoqarpoq, nunatsinni sanaartortut qanoq isillutik pissutsinut nutaanut ikaarsaartinneqarsinnaassanersut, suliniut piviusunnigussappat sanaartornernut peqataanissamut periarfissat ilaaffigilersinnaaniassammattigut.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat pillugu misissuinerit inuiaqatigiillu suliffissat tunngavigalugit nuukkusussusaanik misissuinerit tunngavigalugit pisortat sanaartornissamut tulleriiaarnerat piareersarneqarsinnaalissaaq.

Inissiat inoqanngitsut, meeqqeriviit assigisaallu atorneqanngitsut, sanaartorsimasallu atorsinnaanngitsut kommunit aningaasaqarnerannut ajoqisumik sunniuteqartarput, innuttaasunullu siunissamut upperinnikkunnaarsitsisarlutik. Taamaattumik sanaartornissat siunissami pisariaqartitsinissaq periarfissallu tunngavigalugit ingerlanneqassapput. Sanaartornissat siunissaq qaninnerusoq kisiat isigalugu ingerlanneqassanngillat, soorlu aningaasanik kaaviiartitsinissaq sulititsinissarlu tunngavigalugit.

Ulloq manna tikillugu misissuisimanerit

Niras Konsulenterne 2007-imi inuiaqatigiit aningaasaqarnerat pillugu misissuinerit aallarniutaasut ingerlappaat.

Misissuinerit ingerlateqqinneqarnerini nunatsinni aningaasaqarniarnermut sunniutissat assigiinngitsutigut annertunerusumik allaaserineqassapput. Taamaattumik 2008-2009-mi qitiutillugu misissuisoqarsimavoq pisortat aningaasaqarniarnerat sulisoqarnerlu pillugit. Misissuinerinullu malinnaatinneqarsimapput sulisartut sulisitsullu kattuffii, pisortat suliaasaqarfii attuumassuteqartut, Qeqqata Kommunia GTE-lu. Misissuinerit ingerlanneqartut naammassissangatinneqarput novembari 2009. Naammasseriarnilu misissuinerup inernerana www.aluminium.gl-mi aaneqarsinnaajumaarpoq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat pillugit misissuinerit maanna ingerlanneqartut

Maannakkut attaveqaatinut aningaasaliissutissat pisortat aningaasaqarnerannut qanoq sunniuteqarumaanerannut misissuinerinik ingerlatsisoqarpoq. Tamatuma saniatigut sulisartut assigiinngitsut atorneqartillugit sunniutissat assigiinngissusaat, pisortat aningaasaqarnerannut sunniutissat soorlu akileraarutitigut isertitat isertitassalluunniit allat, pisortanullu sipaarutissat misissorneqarput. Misissuinerit angusat misissuinerit avammut saqqummiunneqartussanut ilaassapput.

Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinissat

Inuiaqatigiit nuttartarnerannik misissuinerit inernerisa kingunerat tunngavigalugu misissussangatinneqarput nunap immikkoortuinut sunniutissat. Misissuinerit akisutissarsiniarfineqarput: Aluminiumik aatsitsivimmi Maniitsumilu suliffissanut nutaanut suliarortut suminganaaniissappat, inoqarfillu sorliit qimagarneqarnerpaassappat? Nuuttut suliffigisimasaat inoqarfimmi qimagaasumit inuttalerneqarsinnaappat, soorlu pikkorisaaertigut?

Ingerlariaqqinnissami Namminersorlutik Oqartussat, kommunit, sulisitsisut sulisartullu kattuffiisa suleqatigiinnerisigut tamakku qaammarsarneqassapput. Tamatuma kingunerissavaa Inatsisartut suliniutip piviusunnigortinneqarnissaanut aalajangiinissaminni (2011/2012-mi) atugassarititassat isumaqatigiissutaasimasut oqalligineqarneranni aamma Naalakkersuisunit sanaartornissamut aningaasaliissutissanut ukiunut arlalinnut pilersaarussiaq aalajangiiffigissallugu.

Aluminiuliorfeqalernerup malitsigisaanik suliffissat amerlasuut maannakkut Maniitsumi sulisinnaasunit tamakkiisumik inuttalorsorneqarsinnaanngillat. Nammineq kajumissutsimik sulisussat najugaqarfinit aammalu inuussutissarsiutinit allaniit nuussinnaaneri aluminiuliorfissamut aammalumi piffimmi inuiaqatigiinnut pingaaruteqangaatsiarpoq, siunissami nammineq sulisoqarniarneq qulakkeerniassagutsigu.

Nuttarneq pillugu misissueqqissaarnerit maaji 2008-mi aallartinneqarput. Misissueqqissaarnerup siunertaraa paasiniassallugu, suut pingartinneqarnerisut inuit nuttartarnerannut, ilinniarsimassutsikkut atugarisai, isumaginninnikkut periarfissai aammalumi sulisoqarnikkut kikkut nutaanik periarfissarsiornissaminnut ammanerunersut aluminiumik tunisassiornermut, aatsitassarsiornermut inuussutissarsiutinullu siursaaffigineqarsinnaasunut allanut tunngatillugu. Misissuinermit akissutit malitsigiumaagai, pisortat aammalu suliffeqarfiit tungaanniit pilersaarusiorduarnersinnaanermut taper-taalluarsinnaapput, taamaasilluni pitsaanerpaanik malitseqarnissaat aammalu annikinnerpaanik sunniutipiloqarnissaat qulakkeeruminarnerusinnaammat. Toqqaannartumik iliuseqarnissamut periarfissaasinnaasut makkuupput:

- Anguniakkanut ilinniartitsinissamik neqerooruteqarnerit
- Inissaqartitsiniarnermut pilersaarusiornert, nussortussat pisariaqartitaannut aningaasaqarnerannullu tulluarsakkat
- Maniitsumut nussornerit malitsigisaanik Maniitsumi najugaqarfimmi noorarfineqartut pissutsinik aningaasaqarnikkut isumaginninnikkullu assigiinngisitaartunik pisoqarfusinnaanerinik nalunaajaanissat ikiorsiinissamullu pilersaarusiornissaq

Misissuinerit immikkoortut killiffii

Suliaq misissuinerit imminut atasunik pingasunik immikkoortulinnik imaqqarpoq:

Suliaq ilaata A-p imarivaa ukiuni kingullerni qulini innuttaasut nuuttarnerannut ileqqut misissueqqissaarfigineqarneri, innuttaasulerinernut inuillu aningaasarsiornikkut atugarisaat Naatsorsueqqissaartarfimmi nalunaarsuinerit aallaavigineqarlutik.

Suliaq ilaa B tunngaveqarpoq suliaq A-mit misissueqqissaarnermit pingasunik misissuineritaqarluni, innuttaasut akornanni immikkut toqqakkat pissutsit assigiinngitsut qanoq nuttarnermut siursaataasinnaanerinik imaluunniit annikillisaataasinnaanerinik apersorneqarnerisigut.

- **B1:** Allakkatigut apeqqutinik sulisinnaasut sinnerlugu takussutissiisnaassusilimmik misissuinerit (katillugit inuit 1.500 missaat)
- **B2:** Itisiliilluni apersuinerit pingaarnertut B1-imi peqataasimasut akornanni. Misissuineq pitsaassuseq aallaavigalugu misissuieriaasiuvoq pissutsit assigiinngisitaartut nuttarnermut nuttannginnermuluunniit tunngassuteqarput
- **B3:** Danmarks Statistik suleqatigalugu allakkatigut apeqqutinik misissuineq ingerlanneqarpoq kalaallit Danmark-imi najugaqartut akornanni. Misissuinerup siunertarivaa misissoqqissaarniarlugit taakku nuttarnermut qanoq isumaqarnerisut aammalu ilinniarsimassutsikkut piginnaasai qanoq inissisimanersut.

Siuliani taariikkat saniatigut *Immikkut suliniut C*-tut misissuineq ingerlanneqarpoq suliniutit annertuut oqalutuarisaanikkut qanoq nunanut issittormiunut sulisoqarniarnerullu ilusilersorneqarsimanerisut sunniuteqartarsimaneri takuniarlugit. Suliaq tamanna ingerlanneqarpoq Nordregio-mi, Nunat Avannarlerni Ministerit siunnersuisoqatigiivisa ilisimatusarnikkut nunallu immikkoortuisa siursaaffigineqarnissaannut immikkoortotaqarfiannit.

Inernerugallartunit tigulaarnerit

Suliaq ilaa A:

Nalunaarsuiffinnit misissueqqissaarnerit

- Nuuttarnermut ileqqut imaakkajupput kommuneqarfiup nunaqarfittaanniit kommuneqarfiup illoqarfittaannut nuuttarnerit, kingornatigullu illoqarfimmi minnerusuniit annerusunut nuuttarnerit pigajunerusut.
- Piffissap ingerlanerani nuuttarneq qaffakkiartorpoq, tassa imaappoq illoqarfisimasamiit qimaguteqqasimaneq sivittoriartortillugu taava uteqqinnissamut periarfissat annikilliarput.
- Aggulussagaanni oqaatigineqarsinnaavoq innuttaasut 1/3-ii nuttarsinnaalluurtuupput, 1/3-ii sivisunerusoq eqqarsaatigalugu nuttarsinnaasut taavalu 1/3 nuttarusunngitsut.
- Angutit arnanut sanilliullugit nuukkallartarnerorpassippot kingornatigullu aallaavimminnut uternissaat qularnaannerullutik, illua'tungaani arnat annertunerusumik nuuttarlutik, taamatullu alloriaqattaarnerullutillusoq ingerlasarlutik.
- Sulisoqarnerup iluani nuttarneq ataatsimut oqaatigalugu qaffasippoq, nuuttarnermut ileqqut annertusiartuinnartumik inuusunnerisut periaasiannut assinguleralluinnarput, imatut paasillugu illoqarfimmut annernut nuuttarnerit, suliffissat pitsaanerisut, piginnaasanik atorluanaanerisinaaneq aammalu inissamik isumaginninnikkullu atugassarititanik qularnaarisinnaaneq.

Suliap ilaa B1:

Allakkatigut apeqquteqaatinik misissuinerit

- Sulisussat pingajorarterutaasa naatsorsuutigivaat ukiut arlaqangitsut qaangiutsinnagit nuussallutik, amerlanernut suliffittaarsinnaanermik neriuuteqar-neq tunngaviuvoq
- Nuussalluni aalajangernissamut suliffissaqarsinnaa-neq kisimi apeqqutaanngilaq, piaartumilli inissaqar-titaasinnaaneq pingaaruteqarluarluni
- Pisussanut nutaanut atatillugu – aluminiuliorneq, aatsitassarsiorneq uuliasiorneq il.il. – apersorne-qartut akornanni soqutiginnittoqangaatsiarpoq.
- Ataatsimut isiginiassagaanni tikkuarneqarput sulif-fissanik pitsaanerusunik, aningaasarsiagissaarne-rusinnaanerit, piginnaasanik annertunerusumik atorluaanerit periarfissaasinnaasutut, tamakkulu ileqqooreersunut naapertuupput. Apersuineri amerlasuunit nalilersuiffiqineqarput suliffissat sorpi-aanersut, aammalu allakkatigut apersorneqartunit ersersinneqarpoq aluminiumik tunisassiorfinni suli-assat sorpiaaneriniq ilisimasaqarnerup annikinnera-nik. Inuusutissarsiutitoqqaniittut – piniarnermi, aalisarnermi aalisakkerinermilu - ukioqqortunerit akornanni isumaqarfiginarpoq inuusutissarsiutigi-sami iluani allanik periarfissaqarsinnaanera takuju-minaatsippaat. Taamaattorli piniartut aalisartullu inuusunnerusortaasa akornanni periarfissaasinnaa-sutut isumaqarfigalugu tikkuarsimavaat.

Suliap ilaa B2: Itisiliilluni apersuinerit

- Ilaqtariittut attuumassuteqarfiit tassaakkajupput nuunnissamut nuunnginnissamulluunniit aalajanger-nissamut pingaaruteqarluinnartut. Amerlasuunut tassaakkajuttarpoq ilaqtutanut akisussaaffiginnin-nermik misigisimaneq pissutigalugu nuunnginnissa-mik aalajangertarneq. Naak amerlasuunut ilaquata-riittut toqqissisimanartunik atugassaqaarnissaq isumannaarinninnikkut annerusumik misigititsis-inaagaluartoq, nuunnermut atatillugu unammilligas-sanik imminut misigitilluni kinguneqarsinnaanera nangaalersitsisuusinnaasarpoq.

Immikkut Suliniut C:

Assersuussisumik misissueqqissaarneq

Misissueqqissaarnermi matumani pingaarnertut isigini-arneqarput nunat allat aatsitassarsiornermi/suliffissu-aqarnermi aammalu piffinni inuiaqatigiilerinermi misilit-takkat:

- Suliffeqarfiit annertuut piffinni inuiaqatigiinnut qanoq attaveqartigineri pingaaruteqangaatsiarsinnaapput piffinnut iluaqutaasinnaasutut nalilerneqarnissaanni. Pisoqarfiit immikkoolutik ingerlasuuppata, taava piffinni inuiaqatigiinnut kingunerisinnaavaa suli-at aallartinnerini siuariartupiloorneq, peeruttoqarnera-nilu nakkaattoorneq.
- Piffinni pisoqarfiusuni suliniutit – kiffartuussinerit, sungiusaanerit, ilinniartitaanerit il.il. – piffinnut si-ammarterneqarsinnaatillugit inuiaqatigiit nukittor-saatigisinnaasarpaat, iluaqutigisinnaallugulu inuus-sutissarsiornikkut ingerlatsiviit aatsitassarsiorfinnut imaluunniit suliffissuarnut pituttugaannginnerusu-mik attuumassuteqalersinnaanerit.

Nuttarneq pillugu misissueqqissaarnerit ingerlateqqinneqarnissaat

Nuttarneq pillugu suliniutit iluanni misissuinerit immik-koortut inernerit naatsorsuutigineqarput 2009-p naaler-nerani nuttarneq pillugu isumasioqatigiisitsineri saqqummiunneqassasut. Tamatuma kingorna immikkut misissuinerit inernerisa nalunaarusiannngorlugit tamar-mik saqqummersinneqassapput.

Maannakkut ilisimasat pilersikkiartorneqartut, kingusin-nerusukkut tunngaviusumik ilisimasatut atorneqarsin-naalissapput, misissuinerit assigiinngitsut ukiut ar-laqanngitsut qaangiuppata nangeqqinneqarnerisigut. Maannakkut misissuinerit pissutsit maannakkorpiaq qa-noq isikkoqarneriniq takutitsisuupput, misissuinerilli uki-ut arlaqanngitsut qaangiuppata nangeqqinneqarnerisi-gut paasissutissanik siammasinnerusunut atorneqarsin-naasunngussapput nunatta ineriartortinneqarnissaanut pilersarusiornermi atorluarneqarsinnaasunngorlugit.

11 Ilinniartitaaneq

Suliniut piviusunnigortinneqassappat ilinniartitsinerup tungaatigut annertuumik piumasaqarfiussaag. Ilimagineqartariaqarpormi sanaartornerup nalaani annertungaatsiartumik nunatsinniit sulisoqassasoq, naak sulisussat amerlanerpaat avataanit suliartortuusussaasut. Aatsitsiviup ingerlanneqarnerani sulisussanik atorfissaqartitsisoqartussaavoq, tamatumalu saniatigut suliffeqarfinni allani aamma sulisussanik amerlanernik atorfissaqartitsisoqartussaalluni.

Sanaartornerup nalaani

Sanaartornerup nalaani sulisut amerlanerpaajuppata atorfiit 2600-it nalingi atorfissaqartinneqartussaassapput. Taakkunannga nunatsinniit 200-300 missaaniinnissaat ilimagineqarpoq, kisianni taakku pingajorarterutaasa missaat ilinniartuussapput. Nunatsinniit sulisussat tassaassapput inuussutissarsiutitigut ilinniarsimasuunerusut. Nunattalu sinnerani inuussutissarsiutitigut ilinniarsimasut amigaatigineqarnerulernissaanik kinguneqarsinnaavoq.

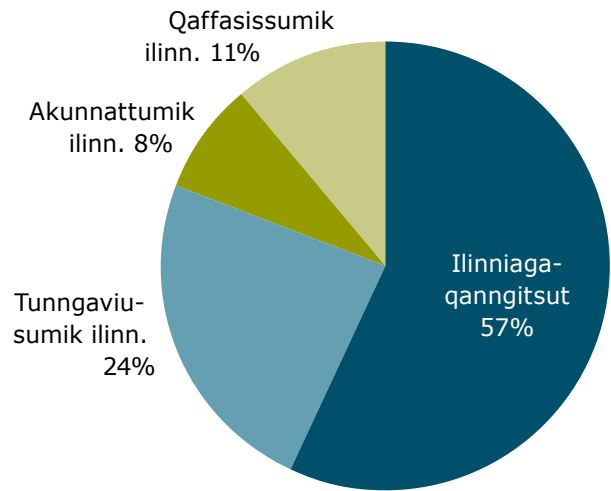
Paasissutissat ullumikkut pigineqartut tunngavigalugit suli nalunarpoq Maniitsumi attaveqaatitigut annertusaanissami sulisussat qanoq annertutigissanersut. Kisianni qularineqassanngilaq attaveqaatit annertusarneqalerpata sanaartorneq suli annertunerusumik tatineqassasoq. Suliniutip ingerlateqqinneqarnerani anguniagasatut ingerlanneqassaaq sanaartornerup nalaani sanaartorfinni ilinniartitsinerup pilersitsinissaq.

Aatsitsiviup ingerlanneqarnera

Alcoa-miit ilimagineqarpoq aatsitsiviup ingerlanneqarnerani inuit 750 missaat sulisorineqassasut. Sulisussat ilaat nunatsinni ingerlatsivinniittussaassapput, taakkumi aatsitsivimmik sullissinissamik isumaqatigiissuteqarnikut suliassaqartinneqartussaapput.

Takussutissiaq 11.1

Aatsitsivimmi sulisut ilinniarsimanerannut annertussutit

Takussutissiaq 11.1-mi takuneqarsinnaavoq sulisussat ilinniarsimaneri tunngavigalugit atorineqartussat

Alcoa-p naatsorsuutigaa imminneq sulisorineqartussat ilinniarsimangitsut pikkorissarsinnaassallugit, tamannalu pissasoq aatsitsivimmi sulisut suliffimmi sungiusar-neqarnerisigut.

Sulisussalli ilinniagallit pissarsiarinissaat unammiller-nartoqassaaq:

- Inuussutissarsiutitigut ilinniagallit: 180 missaat
- Akunnattumik sivilissusilinnik ilinniagallit: 60 missaat
- Ilinniagartuut: 80 missaat

Kisitsisit siuliini taaneqartut tassaapput aatsitsivimmiin-naq sulisussat. Tamatuma saniatigut suliffissuup avata-ani suliffeqarfinni allani sullissinermik suliaqartut 350-400 missaannik amerlanerusunik sulisoqartariaqalis-sangatinneqarput. Avataani sullissinermi sulisorineqar-tussat ilai ilinniagaqarsimasussaapput.

Suliniutit

Ullumikkut inuussutissarsiutit ilai sulisussanik ilinniarsi-masunik amigaateqareerput. Aluminiumillu aatsitsiviup sulisoqarnermi ilinniarsimasunik amigaateqarneq suli annertusiteqqittussaavaa, amigaatillu matuneqarniar-nissaat unammilligassaavoq annertoq. Taamaattumik pingaaruteqarpoq ilinniartitseqqinnermut immikkut ingerlatsinerup ineriartorteqqinnissaa. Anguniagaas-saaq nunatsinni sulisartut suliniutip pisariaqartitassai piareersimaffigissagaat, tamatumalu saniatigut suliffe-qarfiit pioreersut immikkut suliniummit iluaquserneqar-nissaat.

Unammillingassat annertuut ilagaat inuussutissarsiutiti-gut ilinniarfiit amerlanerusunik ilinniartoqalersinnaanis-saat. Aatsitsiviup atulernerneqarnissaata tungaanut immik-kut iliuuseqartoqartariaqarpoq ilinniarfissanik ullumik-kornit amerlanernik pilersitsinissamut. Tamanna im-maqa ikiorserneqarsinnaavoq ilinniarnermut atatillugu suliffeqarfinni sulinissaq nunani allani aluminiumik aat-sitsivinni ingerlanneqartarneratigut il. il. Periarfissat taamaattut misissorneqaqqissaassapput ilinniartitseq-qinnermullu pilersaarutinut ilaatinneqarlutik.

12 Pisortat aluminiumik aatsitsiviup pilersinneqarnerani aningaasaliiffissaat

Aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsisoqassappat, Maniitsumi illoqarfik annertusineqartariaqassaaq. Illoqarfiup annertusineqarnissaa misissorniarlugu Namminersorlutik Oqartussat Qeqqata Kommuniatalu suleqatigiisitamik pilersitsisimapput, suut pisortanit sanaartorneqassanersut misissorniarlugit, soorlu aamma sutigut isaatitsisoqarsinnaanera misissorneqassasoq. Alcoa ilaatigut suleqatigiisitami aamma ilaavoq, teknikkikkut assigiinngitsutigut pisariaqartinneqartussat ilaanissaat qulakkeerniarlugu. Suleqatigiisitap suliai piginneqataasinnaanermut aalajangernissami tunngavissamut ilaatinneqarumarput. Maanna Alcoa, Namminersorlutik Oqartussat Qeqqata Kommuniatalu akornanni oqaluuserineqarpoq pisortatigoortumik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutissatut missingusiaq.

Suleqatigiisitap akisussaaffigaa pilersaarusionermut apequtit saniatigullu aningaasaliissutissat annertussusissaat qulaajassallugit. Misissuinerni angusat Namminersorlutik Oqartussat Alcoa-Illu akornanni isumaqatiginninniarnissanut atorneqassapput, soorlu aamma Namminersorlutik Oqartussat Qeqqata Kommuniatalu akornanni kikkut akisussaajumaarnerannut, sanaartornerup sukkassusissaanut sanaartornernullu aningaasaliinissanut isumaqatiginninniarnerni atorneqarumaartut.

Eqqoriaagallarnikkut ilimagineqarpoq, inissianut attaveqaatinullu aningaasaliissutissat 2 mia. kr. missaaniinnissaat, taakkulu pingaarnernut pingasunut agguataarneqarsinnaapput:

- Aningaasaliiffigisassat imminnut akilersinnaasut, atuisut ukiut ingerlanerini atuinerisigut aningaasartuutit matussuserneqarumaartut, immaqalu iluanaarutaajumaartut. Taakkununga ilaapput talittarfik, sarfamik, imermik kiassarnermillu pilersuineq.
- Aningaasaliinermut assigiinngitsutigut taarsinneqarsinnaasut, atuisut atuinerannut akiliisitsisarneq, iluanaarniarani ingerlatsinikkut, imaluunniit pitsaasunik attartortitsinikkut atugassaqartitsilluni. Soorlu assersuutigineqarsinnaapput inissianut tunngassuteqartut.
- Pisortat sullissinerannut aningaasaliinissaq, soorlu meeqqat atuarfiinut, napparsimaveqarfinnut, timer-sortarfinnullu. Tamakkua akileraarutitigut isertitigut aningaasaliiffigineqarsinnaapput.

Misissuinikkut sanaartugassat qanoq annertutigissanerannik naliliisoqassaaq, kisianni aamma takutissii-soqassaaq qanoq annertutigisunik Namminersorlutik Oqartussat kommunillu aningaasartuutissanut nammasanersut, soorlu aamma aningaasaliinerit isertitassatigut sipaagassatigullu qanoq matussuserneqarsinnaasanersut.

13 Inatsisinut allanut kalluaaneq

Suliniut sanaartorneqalerpat kingusinnerusukkullu ingerlanneqalerpat susassa qarfiit arlalippasuit attuqaqarfigineqassapput. Ullumikkut susassa qarfiit inatsisitigut malittarisassatigullu allannguisoqassanersoq misissuiffigaat. Inatsisinik nutaanik sanaartornissamut imaluunniit atuuttunik nutarterinissamut aluminiumik aatsitsiviliorinissamut suliniut toqqaannartumik kisimi pisuussuteqanngilaq, aamma tunngaviit ilagaat inatsisit atuuttut suliffissuaqarnermut naleqqutinnginnerat. Allannguutissat ilai allaffissornikkut iluarsineqarsinnaapput nalunaarutini nutaanik sananikkut imaluunniit atuutereersunik allanngortitsinikkut, apeqqutaavorli inatsisitigut periarfissaqartitsisoqarnerseq. Allatigullu pisariqassaaq inatsisinut allanguinissamut siunnersuuteqarinnissaaq.

Erngup nukingata innaallagissiornermut atorneqarsinnaaneranut akuersissuteqartarneq

Erngup nukinganik innaallagissiornermut atorneqartarnera pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut Inatsisartut ukiakkut 2009-mi (UKA2009) ataatsimiinnerannut suliarisassanngortinneqarnikuuvoq. Inatsisissaaq inatsisitigut toqqammaviussaaq, erngullu nukinga tunisassiarineqarsinnaalissaaq illoqarfinnut nunaqarfinnullu pilersuinermit kisimi atorneqarunnaarluni, soorlu aamma Naalakkersuisunit atuisinnaanermit tunisinermi pimasaaqateqartoqarsinnaalissasoq. Aluminiumik aatsitsivilioriarluni pilersaarummut inatsisissap sunniutissaaq. 3-mi allaaserillatsiarneqarnikuuvoq.

Piorsarsimassutsikkut eqqaassutissat

Pinngitsoorneqarsinnaanngilaq nalilersussallugu, piorsarsimassutsikkut eqqaassutissat piffinni eqqorneqartuni qanoq isumagineqarsinnaanersut aluminiumik aatsitsiviliorinissamut atatillugu suliniutip piviusunngortinneqarnerani allatigullu inuiaqatigiinnut annertuumik atorneqaatigisinnaasaannik inuussutissarsiornikkut suliniutit. Taamaattumik Naalakkersuisut immikkoortotaqarfinit assigiinngitsunit peqataaffigineqartumit erseqqissaassuteqarinnissaaq siunertaralugu sulisitsisoqarpoq. Tamatumap kingunereratarsinnaavaa Kulturikkut eriagisassat eqqissimatitaanerit pillugu inatsisip allanngortinneqarinnissaanik, taamaaliornissarlugu naatsorsuutigineqarsinnaavoq pissasoq Inatsisartut upernaakkut 2010-mi ataatsimiinneranni.

Avatangiisinut sunniutissat nalilersorneqarneri

Avatangiisit pinngortitarlu pillugit suliasa qarfinni ASN/VVM-minik misissuinissat (Avatangiisinut Sunniutissat Nalilersorneqarnerat) pillugit nalunaarusiamik suliaqartoqarpoq. Suliaq tamanna aallartinneqareerpoq, 2010-milu naammassineqarinnissaa ilimagineqarpoq. Suliaq ingerlanneqarnerani avatangiisit pillugit malittarisassat suliffissuaqarnermut tulluartaunersut misissorneqassapput.

Pilersaarusionermit inatsit

Illoqarfiup avataani nunatanik akuersiarnermut allatotoqarfik 2011-mi kommuninit tiguneqassaaq. Naalakkersuisulli naliliippata suliniut nunatsinni tamanut attuumassuteqartoq, taava Naalakkersuisut suliniut qulakkeerniarlugu aalajangersinnaapput malittarisassalioortoqassasoq.

Avataanit suliarortut

Maanna allaffissornikkut suleriaatsit misissorneqarput. Ilaatigut naammassangatinneqarpoq suleriaatsit tulluarsaannarneqarinnissaat. Soorlu avataanit suliarortusatsat sulinissamut akuersissutinik tunineqartarnerat pillugu. Kisianni sanaartorerup nalaani pisariaqartinneqassaaq suliarinnittarnerit ajornaallisaaffigineqarinnissaat pitsanngorsaaffigineqarinnissaaq, tassami sanaartorerup nalaani annertooujussuarmik tikerartitsisoqartussaavoq.

Avataaniit tikisillugit sulisuugallartussanut aningaasartuutit qaffasissusaat nunarsuarmi piffinni allani suliniutini assingusuni qanoq qaffasissuseqartarneranut sanilliussinerit suliniutip akilersinnaassusianut sunniuteqarsinnaapput.

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni suliasanik nammannissamut agguataarineq

Aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsisoqassapput Maniitsumi attaveqaatit annertusarinnissaat pisariaqartinneqassaaq. Aqquserngit, imermik sarfamillu pilersuinerit, meeqqeriviit atuarfiillu annertusarneqarinnissaat, nutaanik inissialiortiternissaaq il. il. Avataaniit aatsitsivilioriarortut, erngup nukinganik nukissiorfilioriarortut, kallerup innerata aqqutissaanik ikkussuiartortullu akileraarutaannit attaveqaatit piorsarneqarinnissaannut aningaasartuutissat ilai matuneqarsinnaassapput. Akileraarutini agguataarinermit tunngaviusariaqarpoq aningaasartuutini nammagaqarnerusut annertuumik akileraarutitigut isaatitaqarinnissaat.

Tamatuma saniatigut nalilersorneqartariaqarpoq kommunit akornanni agguaaqqittarnerit, tassami suliffissualliorinarneq taama annertutigisoq nunap immikkoortuini allani aamma aningaasaqarinnikkut sunniuteqartussaavoq.

Aamma misissorneqartariaqarpoq avataanit suliarortut akileraartarnerannut malittarisassat ajornaallisarinnissaat, suliarortummi nunatsinni inuiaqatigiinnut annertunerusumik attuumassuteqalertussaannngillat. Eqqarsaatigineqarsinnaavoq avataanit suliarortut ilanngaatinik tunineqartassanngitsut illuata tungaanilli annikinnerusumik akileraaruserneqartarinnissaat. Taamaasiornikkut suliarortorpassuarnut akileraarutit paasiuminartuussapput, tamatumalu saniatigut akileraarnermut aqut-sisoqarfimmi allaffissorneq ajornaallisaavigineqassaaq.

Immakkut angallassineq

Royal Arctic Line-p immakkut assartuinnermut akuersis-summik peqarnera eqqarsaatigalugu pissutsinik assigi-inngitsunik misissuinnikkut erseqqissaasoqartariaqarpoq.

Susassaqarfiit allat

Naggataatigut qulaajarneqartariaqarput inatsisit allat tulluarsarneqassanersut, soorlu qularnaveeqquusiisarnerrit pillugit malittarisassat, pappiaqqanik naqissusiinnermut akitsuutit, unammillersinnaanermut peqqinnissamullu pissutsit, tamatumunnga ilaalluni avataanit suliartortut sanaartornerup nalaani qanoq pisinnaatitaaffeqassanersut.

Suliamillu ingerlatsinissami allanik kalluaasoqarsinnaavoq inatsisiliornikkut misissuiffiqineqartariaqartunik.

14 Innersuussuteqarfiit

Danmarks Miljø Undersøgelser, marts 2009: Trends in Greenhouse Gasses, www.dmu.dk/Luft/Emissioner/Kyoto+targets/

Kalaallisuunngorlugu: Gassit silaannarmik kissatsitsiar-tortartut aniatinneqarnerisa ineriartornerat

Inuussutissarsiornermut, Sulisoqarnermut Inuussutissarsiutinullu Ilinniartitaanernut Pisortaqarfik, Februar 2008: Kalaallit Nunaanni aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsinissaq pillugu aalianger-nissamut tunngavik

Environmental Resources Management (ERM), April 2009: Final Terms of Reference for the Environmental Impact Assessment for the Greenland Aluminum and Hydroelectric Development Project

Kalaallisuunngorlugu: Kalaallit Nunaanni aluminiumik aatsitsiviliorniarneq erngullu nukinga atorlugu nukissi-orfiliorniarneq pillugit Avatangiisinut Sunniutaasinnaa-sunik Naliliinerit (ASN / VVM) ingerlanneqarnissaannut iliuusissatut aalajangiussat

Inuussutissarsiornermut Pisortaqarfik, 2007: Ka-laallit Nunaanni suliffissuit nukinnik annertuunik pisari-aqartitsisut pillugit nassuiaat

Europa-Kommssionen, januar 2008: Spørgsmål og svar om Kommissionen forslag til en revision af EU's emissionshandelsordning", MEMO/08/35

Kalaallisuunngorlugu: Kommission-ip EU-p aniatitassat tuniniarneqarsinnaaneri pillugit malittarisassanut siun-nersuutit pillugit apeqquutigineqarsimasunut akissutigi-sarsimasaat", MEMO/08/35

Grontmij Carl Bro A/S, December 2008: Bistand ifm. VVM. Vurdering af ToR og baseline undersøgelser.

Kalaallisuunngorlugu: ASN/VVM-inik ingerlatsinissanut ikiorsiineq. ToR-imik, misissuinerillu aallartiffiik nalilii-neq

Namminersornerullutik Oqartussat, 2009: Kommis-sorium for arbejdsgruppen vedrørende anlæggelse af ny bydel i Maniitsoq

Kalaallisuunngorlugu: Maniitsumi illoqarfiup ilassaa nu-taaq pillugu suleqatigiit suliarisassaasa allattorsimaffiat

Namminersorlutik Oqartussat, august 2009: Life Cy-cle Assessment of aluminium production in new Alcoa smelter in Greenland, Schmidt, Jannik H & Thrane, Mik-kel

Kalaallisuunngorlugu: Aallartinnermiit uninnissap tungaa-nut naliliineq aluminiumik tunisassiornermi Alcoa-p Ka-laallit Nunaanni aatsitsiviliassaani.

HS Analyse, november 2008: Innuttaasut pilersaa-rummut ilisimasaat isumaallu – ukiaq 2008

NIRAS, august 2009: Aluminiumsprojektets økonomiske betydning - på virkninger på de offentlige finanser og ar-bejdsmarkedet, Udkast til endelig rapport

Kalaallisuunngorlugu: Aluminiumik aatsitsiviliorniarluni suliniutip aningaasaqarnikkut nalingi – pisortat aningaa-saqarnerannut sulisoqarnermullu sunniutit. Nassuiaam-mut missingiut kingulleq ingerlanneqarpoq

Brook Hunt, september 2009: Metal Market Service – Long Term Outlook – Aluminium

Kalaallisuunngorlugu: Saviminernik Tunisivinni Kiffartuus-sivik – Ungasinnerusumut naatsorsuutigineqarsinnaasut - Aluminium

